

Milena Štráfeldová

Trestankyně

Příběh Růženy Vackové

MLADÁ FRONTA

MLADÁ FRONTA

Milena Štráfeldová

Trestankyně

Příběh Růženy Vackové

Milena Štráfeldová

Trestankyně

Příběh Růženy Vackové

Praha 2016

MLADÁ FRONTA

Za významnou pomoc děkuji členům rodiny Gjuričových, příbuzným Růženy Vackové, stejně jako jejím přátelům a pamětníkům.
Vznik knihy podpořilo Ministerstvo kultury ČR.

ISBN (pdf) 978-80-204-4092-1

Copyright © Milena Štráfěldová, 2015

Czech edition © Mladá fronta, 2016

Photo © Archiv rodiny Gjuričových

*Dobro není chabé proto, že je pomalé.
Je pomalé proto, že nelze potírat zlo zlem.
Růžena Vacková*

*Tento národ, který neoplývá talenty,
hospodaří s nimi hanebně.
Už nikdy nepochopí, jak ublížil této velké ženě.
Josef Zvěřina*

Věčné město

Na tuhle chvíli se těší od rána! – Až se zas večer posadí na balkon svého hotelového pokoje vysoko nad městem a pod sebou bude mít Řím. Bude si připadat jako v divadle. Proto taky tomu balkonu říká *bidýlko*.

Když na něj vyšla poprvé, úplně jí to vzalo dech! Střechy domů se přelévaly do dálky, vlna za vlnou, až k obzoru. Třpytily se v zapadajícím slunci. Z otevřených oken k ní přitom doléhaly útržky hovoru, smích i vůně večerí. Kdosi hrál na harmoniku *O sole mio*. Pokoj a mír, řekla si tehdy. Pokoj a mír...

A vtom se z protější kaple ozval zvon! Byl tak blízko, že by si na jeho středověké srdce mohla snad sama sáhnout. Poprvé před tím duněním polekaně couvla, teď se jen pevně chytne zábradlí, zavře oči a nastaví se jeho úderům...

Ne, nebojí se! Čeho taky? I když se ten chatrný balkonek nad střechami Říma při večerním vyzvánění pokaždé celý roztřeše...

Tohle ale nejsou římské zvony!

To ne!

„Budičééék! Vstávááát!!“ řve na chodbě ženský hlas a mlátí přitom kovovou tyčí do gongu.

Tohle je..., uvědomí si Růžena a teprve teď se jí opravdu sevře žaludek.

Medřič

„Růženko, vstávej,“ hladí ji maminka po hlavě. „Už je ráno!“

Jenže děvčátku se vstávat nechce. Ještě ne. Ještě alespoň chvilku se chce vyhřívat v tom svém králíčím pelíšku. Celá se do něj zavrtá a peřinu se zelenými puntíky si přetáhne přes hlavu. Maminka se zasměje, jako každé ráno.

„Tak dobrá, ale jen minutku,“ řekne a tiše odejde, dveře na chodbu nechá otevřené. Je to taková jejich hra. Růženka okamžik počká, teprve pak vystrčí hlavu a zhluboka se nadechne. Než vstane, musí si přece celý dům pořádně očichat! Jen tak se pozná, jaký bude den.

Z kuchyně už je cítit káva, kterou Bětka chystá každé ráno pro tatínka. Tatínek má rád kávu silnou, z čerstvě namletých zrněk. A vůbec si ji nesladí. Jednou dal Růžence ochutnat, bylo to ale *strašně* hořké! Začala prskat, káva jí tekla po bradě a tatínek se rozesmál na celé kolo.

„Vidíš, to není pro malé holčičky,“ utěšoval ji a utřel jí bradu nažehleným kapesníkem. Pro malé holčičky je kafíčko se smetanou, které pro ni Bětka vaří z cikorky. Vůni *opravdické* kávy má ale Růženka ráda. Ráda proto chodí s maminkou ke kupci, kde se zelená kávová zrnka pomalu praží na velikánské pánvi. Ta vůně je cítit po celém náměstí.

A co teprve rohlíky! Z kuchyně voní čerstvě upečené rohlíky, Bětka pro ně po ránu chodí k pekaři Neuwirthovi. Jsou ještě teplé, a když se do nich kousne, křupnou. Růžence je maminka maže máslem a jahodovou marmeládou.

Pak je z chodby cítit ještě leštadlo, kterým Bětka včera natírala dřevěné schody na půdu. Blýskala je pak flanelovým hadrem a holčička jí směla chvilku pomáhat, dokud ji nezačaly bolet ruce.

Z druhé strany, ze zahrady, voní pokosená tráva. A řeka, která jim teče pod okny. Taky je slyšet ptáky. Nedávno jí maminka ukázala

hnízd, které si na terase udělaly jiříčky. Prý jsou v něm schovaní malí ptáčci, ptačí děti, a ptačí tatínek a maminka jim nosí žížaly. Růženka se pak s maminkou chvilku dívaly, jak ta holátka vystrkují z hnízda hladové zobáčky. Pískala u toho, i když jim rodiče žádnou žížalu nepřinesli.

Spolu s Růženkou pozorovala ptáčky i kočka Týna. Holčičce se zdálo, že na něco čeká. A když se Týna konečně dočkala, odvedla maminka Růženku rychle pryč. „Já to chci vidět,“ žadonila marně holčička. Tak snad se na ptáčky půjdou zas brzy podívat.

Bude to dobrý den, řekla si konečně Růženka, když všechno očichala. Vstala z vyhráté postele a vyběhla na chodbu. Ještě tak stihla přivonět k tatínkovi, který byl už po snídani a zrovna odcházel do své ordinace. Tváře mu byly cítit vodou po holení.

„Měj se tu hezky, cvrčku,“ usmál se na ni a dal jí pusku na rozloučenou. „A buď hodná! Ať ti zítra můžeme dát ten dárek!“

O dárku si tatínek s maminkou šeptali už pár dní, ale když se objevila, zmlkli.

„Já dostanu dárek?“ vyzvídala proto holčička u Bětky v kuchyni.

„To víš, že ano. Zítra přece budeš mít narozeniny!“ zasmála se Bětka. Jenže Růženka ještě nevěděla, co jsou to narozeniny.

„Budou ti tři roky! A když má někdo narozeniny, dostane dárek.“

Růženka pořádně nevěděla ani to, co jsou to tři roky. Jen je už uměla ukázat na prstech.

O dva roky později už maminka Růženku budit nemusela. A holčička už taky neočichávala dům, aby poznala, co je nového. Místo toho se pokaždé rozběhla rovnou k oknu. Dnes se za ním sypou sněhové vločky...

Chvilku se na ně jen okouzleně dívala. Vločky se jako nadýchané chmýří pomalu snášely k zemi a pokojně si tam lehaly do závěje. Padají na záda, nebo na břicho? – napadlo Růženku. Vzadu po krku jí přitom přejel stejně slastný pocit, jako když se někdy dotkla maminčiny hedvábné košilky. Na okamžik zavřela oči.

Když je otevřela, právě zafoukal vítr a vločky za oknem náhle zavířily všemi směry, nahoru a dolů. Bylo to k smíchu. – A vtom si vzpomněla!

„Tatínkúú,“ utíkala bosá do ložnice rodičů. „Sněžíííí!“

Tatínek jí přece slíbil, že až příště napadne sníh, vezme ji s sebou! A dneska sněží!!!

Jenže tatínek už v ložnici nebyl. Že by odjel bez ní? – lekla se. Doběhla k oknu na chodbě a zahlédla ho, jak venku s podomkem Matoušem zrovna do saní zapřahají klisničky Regan a Goneril. Matoušova beranice i vousy byly od sněhu celé bílé...

Přece ji tu tatínek nenechá?!

„Tatínkúúú!“

A Růženka jen tak, v noční košilce, pádila ze schodů a dole se pověsila na kliku domovních dveří. Naštěstí na ni právě dosáhla! – Dveře povolily a ona se najednou ocitla venku, bosýma nohama rovnou v závěji. Goneril se po ní udiveně podívala a odfrkla. Z nozder jí vycházel obláček bílé páry. A tatínek s Matoušem dál utahovali postroje.

„Co tu proboha děláš?“ všiml si jí konečně tatínek, to už holčičku pořádně zábly nohy.

„Já jsem jen chtěla jet s tebou,“ natahovala Růženka. „Slíbils mi to!“

„Takhle?! V noční košili? Vždyť se nastydněš a budeš nemocná!“ zlobil se tatínek. Popadl ji do náruče a rychle ji odnášel zpátky do domu. Jenže Růženka hned poznala, že se nezlobí doopravdy.

„Podívej se, jakého jsem u dveří našel sněhuláka,“ volal totiž na maminku, která mu vzadu v kuchyni chystala svačinu na cestu. Když uviděla Růženku, jak celá promrzlá jektá zuby, spráskla ruce.

„Vy dva nemáte vůbec rozum! Co to zase vyvádíte?“ a chtěla děvčátko tatínkovi z náruče vzít. Růženka se ale nedala:

„Vezmi mě s sebou,“ loudila. „Já chci jet taky!“

„To nejde, tatínek spěchá. Víš, že ho čekají pacienti,“ snažila se ji maminka od tatínka odtrhnout, holčička se ho ale dál držela kolem krku jako klíště:

„Prosíím!“

„Tak ji nech,“ zasmál se nakonec tatínek. „Těch pár minut můžou pacienti počkat. Musíme tě ale na cestu pořádně nabalit!“ Předal Růženku mamince a tentokrát se ho holčička pustila.

Když za chvíli usazoval Růženku do saní a celou ji schoval do kožichu, aby k ní nepronikl ani kousíček horácké zimy, byla šťastná. A byla ještě šťastnější, když pak tatínek jen tak zlehka švihl bičem nad hřbety

obou klisniček a sáně se konečně rozjely! V čerstvě napadaném sněhu za nimi zůstávaly hluboké stopy koňských kopyt a zmrzlé ticho kolem rušily jen zvonky na postrojích...

Růženka si na tuhle chvíli jednou vzpomene *tam*, po půl století. Už bude vědět, že to byla jedna z nejhezčích chvil jejího dlouhého života.

Co na tom, že tenkrát opravdu onemocněla?!

„Zachovej nám, Hospodine, císaře a naši zem. Dej, ať z víry moc mu plyne, ať je dobrým vládařem,“ rozléhalo se 16. září roku 1907 na dvoře obecné dívčí školy v Gross Meseritsch. Císařskou hymnu zpívaly nejen žákyně třetí až páté třídy, ale i několik druhaček, které se ji v minulém školním roce už stihly naučit.

Jen holčičky, co zrovna dnes nastupovaly do první třídy, stály tiše a užasle pozorovaly, jak slečna učitelka Řeháková divoce máchá rukama a hlasitě předzpěvuje: *„Hajme věrně trůnu Jeho proti nepřátelům všem. Osud trůnu habsburského Rakouska je osudem.“*

Mezi dvaasedesáti žákyněmi, které toho dne přišly poprvé do školy, byla i Růženka. Ráno nemohla dospat, převalovala se v posteli úplně stejně, jako když měla loni zápal plic. A když ji maminka konečně přišla vzbudit, byla už skoro ustrojená.

„Já tě nepoznávám,“ nemohla tomu maminka uvěřit. „Kde je naše Růženka, co se vždycky tak loudá s oblékáním? Že nám ji někdo v noci vyměnil? Tatínku, honem pojď sem! Růženka je pryč a tohle je nějaká cizí holčička,“ volala do ložnice. Tatínek přišel opravdu hned. Právě si nasazoval šle a vážně přitom kroutil hlavou.

„To máš pravdu, maminko! Tohle asi není naše Růženka...“

Růženka by se jindy zasmála, tyhle hry milovala, jenže tentokrát jí bylo spíš do pláče. Jak si z ní můžou rodiče takhle utahovat? Právě v den, když má jít poprvé do školy? Copak nevidí, jak je z toho vyplašená? Ke všemu ji znovu rozbolelo břicho...

První si toho tentokrát všimla maminka. Přitiskla Růženku k sobě a přivoněla k jejím dlouhým vlasům: „Tatínku, víš co? Já si myslím, že to nakonec bude naše holčička. Jenom je to už velká školačka!“

„Opravdu? Ukaž, maminko, ať si ji taky prohlédnu,“ zasmál se tatínek a zvedl Růženku vysoko nad hlavu. „A je to tak, je to naše Růženka,“ a zatočil se s ní dokola. Růžence se konečně trochu ulevilo.

To ráno ji pak maminka nastrojila do nových bílých šatů s mašlemi, jednu jí dokonce zapletla do vlasů. A všichni tři se pak vydali ke škole. Bylo to jen kousek: přes lávku nad řekou, potom kamennou brankou v hradbách, prošli ještě tou úzkou uličkou kolem kostelíku nazývaného Špitálek a krámku pana Neuwirtha, a už byli na náměstí. Jindy by tuhle cestu Růženka sama uběhla za pět minut, teď se ale držela rodičů křečovitě za ruku a srdce jí bušilo až v krku.

„Dobrého dne přeji, má úcta. To máme krásný den,“ slyšela cestou ze všech stran. Lidé, které potkávali, tatínka hlasitě zdravili. A není divu, je v Medříči už třetím rokem okresním lékařem! Šušká se dokonce, že ho čeká kariéra ve Vídni. – Teď si ale pyšně vykračuje po náměstí a vede svou jedinou dcerku prvně do školy. Spolu si ještě poslechnou služby Boží, kterými se zahajuje školní rok v celém mocnářství...

„Tak se drž, cvrčku,“ zašeptá Růžence do ucha, když si ji slečna podučitelka Marie Vrbková konečně odvádí do třídy.

A Růženka se drží. Náboženství, český jazyk, počty, zpěv i tělocvik, které se učí v první třídě, zvládá na výbornou. Nejvíc ji však baví kreslení.

„Rrráchte vstoupit do mý boudýý, póódivat se na vembloudýý,“ vyvolával majitel cirkusu, který už týden stojí na plácku za medříčským rynekem. Červenobílý stan ověšený barevnými praporky láká děti z celého města. Doma loudí o pár krejcarů, aby mohly konečně vidět tu nádhru! Zkusila to i Růženka:

„Tatííí! Já se chci na ty vembloudy taky podívat,“ prosila. „A na pejsky a opičky, co tam ten pán ukazuje...“

Jenže tatínek se tentokrát zdráhal. Nešlo samozřejmě o pár drobných, těch míval vždycky plnou kapsu a na Růžence by nikdy nešetřil. Šlo mu o princip!

„Víš, v jaké špíně tam ta ubohá zvířata žijí? Jsou určitě plná bleh! A ty přenášejí nemoci. Víš, jak jsem ti o tom vyprávěl...“

Ten potulný cirkus ležel tatínkovi v žaludku od chvíle, kdy přijel do města. Vlastně mnohem dřív: co si jeho majitel podal na radnici žádost, aby mu bylo povoleno *manéž cirkusovou* v Medříči postavit. „*Ku pobavení obyvatel města i vzdělání dítek, kteráž zde uvidí mnohou zvěř cizokrajnou,*“ stálo v suplice.

Tatínek se zlobil: „Jakápak zvěř cizokrajná! Bude tam mít nejspíš dva kokršpaněly, co chodí po předních, a jednoho spícího hada. A ty jeho opi-ce prales v životě ani nezahledly!“ Aby však cirkusákovi náhodou nekrřiv-dil, šel se na jeho zvířata sám podívat. A toho, co viděl, se vážně zhrozil!

„To odporuje všem zásadám moderní hygieny,“ rozčiloval se, když o tom vyprávěl mamince. „Opice jsou nemocné, mají nějakou vyrážku, věčně se drbou. A ti psi jsou zas úplně vychrtlí, olezlí, jeden má dokon-ce na noze otevřený vřed! A velbloudi?! Párek ubohých starých zvířat se špinavou srstí, už se sotva vlečou! – Jak vůbec může někdo zvířata pro pár krejcarů takhle trápit? A navíc vystavovat diváky riziku, že se bůhví čím nakazí? Děti si je po představení chodí hladit! Tohle přece nemůžu jako lékař podporovat!“

Nejvíce mu ale vadilo, že se ho na jeho názor nikdo nezeptal. Je přece okresní lékař, měl by mít právo se k takovým věcem vyjádřit! Jenže to by na radnici musela být jiná sestava, a ne tihle bařtipáni, co o nějaké veřejné hygieně nemají ani potuchy! – Hygiena byl totiž obor, který tatínkovi v posledních letech doslova učaroval. V tomhle směru se toho přece dá tolik udělat!

Kolik jen jako lékař viděl tmavých, vlhkých a plesnivých bytů, bíd-ných nevětraných kutlochů a všelijakých přístěnků, kde lidé stonali na tuberu! O choleře se našťestí už jen učil, ale sám ještě zažil epidemii tyfu. A co žloutenka? Typická nemoc ze špíny. Nemluvě o svrabu, rou-pech a červících, kterých je zvláště mezi dětmi pořád plno!

To vše by bylo možné vymýtit, jen kdyby si lidé dávali trochu víc pozor na čistotu. Však o tom taky píše a přednáší, kde se dá! Dokonce se pustil do sepisování odborné knihy. Hygiena, to je budoucnost me-dicíny! To on sám nikdy nepřestane hlásat.

A teď by měl vlastní holčičku pustit do toho zblešeného cirkusu?
To tedy ne!

„Tatínkúúú...“, nepřestávala loudit Růženka. Ke všemu se k ní při-dala i maminka. Jeho vlastní žena, která je jinak čistotou v domácnosti úplně posedlá!

„Tak to tomu dítěti dopřej, ne? Byly tam snad už všechny děti z její třídy. Víš, jak je jí líto, že sama v cirkuse ještě nikdy nebyla?!“ naléhala maminka.

Co měl nakonec dělat? Podlehl, jako vždycky: „Já tam s ní ale ne-půjdu, mám své zásady,“ vymluvil se. A ze zvyku si šel honem umýt

ruce, ten den už nejmní podesáté. „Jako Pilát,“ napadlo ho při tom bezděčně.

Nakonec šla Růženka do cirkusu s Bětkou, mamince totiž zase nebylo dobře. Byla to tedy Bětka, kdo Růžence upletl cop; tentokrát jí na něj uvázala zelenou mašli. Sama si na tu slávu vzala novou blůzu, co dostala od milostpaní k loňským Vánocům. Ještě ji ani neměla kde ukázat! A vlastně ani ten slaměný klobouček s třešněmi, co si milostpaní objednala a pak se jí přestal líbit, tak ho Bětce věnovala. A potom už obě nedočkavě spěchaly do cirkusu. Těžko říct, která z nich se těšila víc!

Přes náměstí vedla služka děvčátko raději za ruku. Přece jen by se mohl odněkud vyřítit ten příšerný vůz, *automobil*, co si nový majitel panství hrabě Harrach dal přivést z Vídně a teď se v něm občas prožene městem. Jeho řidič vždycky troubí, jako kdyby jeli k ohni! Jako blázen, pánbůh mě netrestej, pomyslí si pokaždé Bětka o panu hraběti.

Tentokrát byl klid, a tak se mohly obě usadit v *šapitó* a užít si tu slávu. Veselé opičky s rolničkami na čepicích poskakovaly po manéži, cvičení psi panáčkovali a kouleli před sebou barevné míčky a vembloudi se rozvázně nesli, ověšení zlatými střapci. Sám majitel přitom troubil na trubku. Růženka s Bětkou mohly na té nádheře oči nechat!

A jako všechny děti i Růženka si nakonec šla zvířátka pohladit. Jen ti vembloudi se jí zdáli nějakí smutní.

„Říká se velbloudi,“ opravil ji zhurta tatínek, když mu to pak doma vyprávěla. Málokdy s ní mluvil tak příkře. A snad vůbec poprvé sám nařídil Bětce, aby hned, ale *hned* nanosila do vany v koupelně horkou vodu a Růženka se v ní musela vykoupat. Po ní si do vany musela vlézt i Bětka a taky se celá umýt!! Kartáčem. A to ani nebyla sobota! To se Bětce vůbec nelíbilo!

„Milospán to s tou čistotou nák přehání,“ brblala si pro sebe. Nahlas by se však nic takového říct neodvážila, to tedy ne!

Brzy nato si tatínek s maminkou zase něco šeptali. Určitě nemohlo jít o dárek pro Růženku, narozeniny už přece měla! Teď se dokonce i Bětka tvářila tajuplně...

Už za pár dní se ukázalo, oč jde. „Přiletí k nám vrána a přinese ti bratříčka. Nebo sestřičku,“ řekli doma Růžence.

Jenže jí to nepřestávalo vrtat hlavou. Jak je ta vrána najde? A jak vůbec to miminko ponese? V zobáku? Co když ho upustí a miminko si natluče? Nebo ho ještě někde ztratí? Co pak? – Samé otázky! Růženka se všech kolem vyptává, jak to s tou vránou vlastně bude, ale každý se jen usmívá:

„Nedělej si starosti, však ona k nám trefí!“

Tohle ovšem holčičku moc neuspokojilo. Co chvíli stála u okna a ustaraně vyhlížela, jestli ta vrána už letí, aby na ni zamávala: „Tady bydlíme! Tady...“

Když ji tak viděla Bětka, dusila smích v dlaních a utekla do kuchyně.

A to ještě nebylo všechno! Proč maminka, která byla vždycky tak štíhlá, najednou tloustne? – divila se Růženka. A přitom skoro nejí! Co chvíli si taky naříká, že je jí zle, a polehává s mokrým obkladem na hlavě.

„Nemůžeš dát mamince nějaké prášky, aby byla zase zdravá?“ ptá se holčička tatínka, ten ale jen vrtí hlavou.

„Neboj se, to brzy samo přejde,“ uklidňuje dcerku, „maminka bude v pořádku.“

Růženke se to vůbec nelíbí. Za tatínkem chodí lidi, když je něco bolí. A pro maminku žádný lék nemá!?

„Neměli bychom to Růženke přece jen nějak vysvětlit?“ slyší jednou holčička tatínka, jak se radí s maminkou. „Je to už školačka.“

„Já nevím,“ váhá maminka, „vždyť je jí teprve sedm. Jak jí to chceš říct?“ – A to už má maminka tak velké břicho, že sotva chodí. Ani k sobě nemůže svou holčičku přivinout jako dřív...

„Já myslím, že to zvládne, je to chytré děvčátko,“ myslí si tatínek. „Žijeme v moderní době, jsem lékař, přece nebudu vlastnímu dítěti nalhávat nějaké báchorky o vráně!“ A jednou odpoledne si posadí Růženku na klín a začne: „Teď ti budu vyprávět, jak se narodí dítě, ano?“

Jenže Růženka je z toho pak ještě zmatenější! Tak to miminko, co jim měla přinést vrána, má ve skutečnosti maminka už v břiše? A jak se tam dostalo? A jak se zase dostane ven?! A ona prý byla u maminky v břiše taky? Jak to? Vůbec si to nepamatuje!

Už jen z té představy jí bylo zle. Bylo to tak divné, že se až do večera raději schovávala vzadu na zahradě, v té boudičce, kterou jí stloukl tatínek. Bětka na ni musela dlouho volat, aby šla k večeři. Jenže Růženka nemohla ani jíst. I to málo, co snědla, nakonec zvrátila. Dostala dokonce horečku!

„Já jsem ti říkala, že je na to ještě moc malá,“ stěžovala si maminka. Proseděla u Růženky celou noc a vyměňovala jí obklady na rozpaleném čele. Tatínek zatím jen ustaraně chodil kolem a mnul si nevyspalé oči.

„Přece nebudu vlastní dceři lhát?“ obhajoval se pořád dokola.

To horší však mělo teprve přijít. O týden později Růženku probudil divný shon. Když otevřela dveře svého pokoje a podívala se na chodbu, uviděla Bětku v noční košili, jak spěchá do ložnice rodičů a nese umyvadlo s horkou vodou. A pak zase hromadu čistých ručníků a prostěradel. Z ložnice se zatím ozývaly zvuky, jaké holčička v životě neslyšela!

Proběhla chodbou a zůstala stát užasle ve dveřích. Do pokoje svých rodičů chodila málokdy, vlastně jen v neděli, když se chtěla po ránu pomazlit. Vždycky tam bylo krásně uklizeno a z toaletního stolku voněly maminčiny parfémy...

Ale teď zahlédla maminku, jak celá zpocená leží ve zvalené posteli a těžce oddechuje. Najednou se vzepjala, vytřeštila oči a začala křičet bolestí! Tatínek zatím seděl na kraji postele a jako by něco hledal mezi maminčinýma nohama. Ruce měl od krve.

„Ještě tlač! Musíš,“ křičel na maminku, a sám byl úplně bledý.

Maminka znovu vykřikla a pak se jí mezi nohama objevilo něco *hrozného*... To už si našťestí Bětko všimla, že Růženka stojí ve dveřích, a rychle ji odvedla pryč.

„Tohle není nic pro tebe! Ted' musíš zůstat ve svém pokoji, rozumíš? Miminko uvidíš ráno. A neboj, všechno bude zas v pořádku,“ snažila se uklidnit Růženku, která se strachy rozplakala. A plakala ještě dlouho potom, co ji Bětko uložila zpátky do postele a pečlivě, až po bradu, přikryla peřinou.

Tohle bylo to nejstrašnější, co ji mohlo potkat, myslela si holčička. Co když maminka umře? – K ránu nejspíš usnula, protože když se probudila, svítilo do pokoje slunce a v celém domě bylo zase ticho.

Najednou se otevřely dveře a v nich stál tatínek, ještě celý pobledlý a nevyspalý, ale usmíval se, v ruce držel bílý balíček a z něj se ozývalo kňourání.

„Tohle je tvoje sestřička,“ ukázal Růžence sraštělou rudou tvářičku, která vykukovala z ručníku.

„Budeme jí říkat Jířinka,“ řekl ještě tatínek. „Líbí se ti?“

Růženka si to malé chvilku prohlížela a pak jen zavrtěla hlavou. Tatínek se ale nezlobil.

„To nevadí,“ objal Růženku a přitiskl ji k sobě. A vtom mu začaly po tvářích stékat slzy. Tehdy poprvé viděla holčička svého tatínka plakat.

„Já chci za maminkou,“ prosila.

O necelý rok později už však sama vozila Jiřinku v kočárku. Důležitě si s ní vykračovala po cestičkách městského parku a poslouchala, jak jí křupe písek pod nohama. Maminka, už zase štíhlá, šla s tatínkem pár kroků za ní a oba se bavili pohledem na Růženku, jak vážně pečuje o mladší sestřičku.

V té době žilo celé městečko přípravami na událost století! V září 1909 se tu měly konat císařské manévry, kterých se zúčastní sám císař Franz Josef I. s následníkem trůnu Františkem Ferdinandem d'Este a celou generalitou habsburského mocnářství. Bude tu i německý císař Vilém II., velvyslanec, vojenské attaché, pozorovatele a novináře z mnoha zemí nepočítaje. Přijedou až z Petrohradu či z dalekého Japonska. V okolí Gross Meseritsch si bude hrát na válku na šedesát tisíc vojáků!

Městská rada v čele se starostou Josefem Čermákem už od června horečně zasedá. Je potřeba zařídit tolik věcí! Musí například předlážit celou Radnickou ulici! Korunované hlavy po ní přece pojedou od nádraží až k zámku hraběte Harracha, kde budou ubytovány. Při té příležitosti byly strženy všechny terásky, zídky a předzahrádky, které by mohly překážet.

Domy na náměstí dostaly novou fasádu, celé město pak moderní plynové osvětlení. Nakonec byly podél hlavních silnic vztyčeny stožáry s girlandami a před zámkem postavili slavobránu. Náklady na tyto úpravy byly posléze vyčísleny na 109 094 korun a 80 haléřů.

Stejně horečně probíhaly přípravy i na samotném zámku. Pro německého císaře zde bylo upraveno sedm pokojů, zatímco stařícký mocnář Franz Josef si vystačil se čtyřmi. Své sídlo tu měl i následník Ferdinand, přičemž vybavení pro Jejich Výsosti včetně nábytku, peřin a stolního nádobí přivezl do Medříče speciální vlak o dvaatřiceti vagonech.

Mnozí generálové a velvyslanci se museli spokojit s ubytováním dole ve městě. Nižší důstojníci ložirovali dokonce ve škole a vojsko po stodolách nebo pod širým nebem. Na hostinách pro panstvo se

na zámku samozřejmě nešetřilo, sjížděla se na ně i místní šlechta z dalekého okolí.

Manévry budou pro obyvatele jinak ospalého moravského městečka příležitostí vidět mnohé vojenské novinky: například polní kuchyni nebo vojenské pozorovací balony, docela nové uniformy rakouských vojáků v barvě polní šedi nebo rychlé opakovací pušky Mannlicher. Celý kraj budou křížovat vojenské automobily, armáda dokonce vyzkouší i motorky a bicykly. Všichni uvidí, že Rakousko-Uhersko je na válku dobře připraveno. – Žádná válka stejně nebude! Komu by se ještě na začátku 20. století chtělo bojovat?

Když císař Franz Josef I., kterého Růženka znala zatím jen z obrazů ve škole, konečně do Medřiče přijel, vítaly ho po cestě do zámku zástupy nadšených poddaných. Mezi nimi i školní mládež s praporky v barvě mocnářství, tedy černé a žluté, a Království českého, červené a bílé. Růženka, žákyně třetí třídy, mávala praporkem, seč jí síly stačily.

Holčičky při té slávě trochu záviděly Lidce, dcerce starosty Čermáka, která směla císaři osobně předat kytičku. Starosta se v očích místních vlastenců zase vyznamenal tím, že německého Viléma odmítl na nádraží přivítat německy! Vilém proto, snad trochu uraženě, odjel rovnou na zámek, kde mu naopak velmi vřele potřásl rukou Franz Josef.

Tři dny, kdy samotné manévry probíhaly, bylo všechno ve městě vzhůru nohama. A daly zabrat i Růženčinu tatínkovi:

„Doktore, honem, starého Peroutku u Dolní brány pokopal kuň,“ přiběhli za ním a on spěchal ošetřit další krvavé rány a odřeniny. Nebo se nějácí místní pásci servali s vojáky v hospodě, a hned z toho bylo pár zlomených žeber. V těch dnech se vlastně skoro nevyspal. Všichni byli nakonec rádi, že manévry skončily.

Proč ale právě toho roku Okresní úřad v Gross Meseritsch sděluje slavnému místodržitelství v Brně, že okresní lékař MUDr. Bohumil Vacek je přidělen k ministerstvu vnitra ve Vídni? A proč následně brněnské místodržitelství sděluje zmíněnému okresnímu úřadu, že dr. Gottlieb Vacek k ministerstvu přidělen nebude?

„Pojď si dát, tatínku, šálek kávy a bábovku. Bětka ji právě upekla, ještě je teplá. Potřebuješ si konečně po všem tom shonu trochu odpočinout,“ říká maminka a naloží tatínkovi na talířek rovnou dva kousky.

A v únoru roku 1910 se manželům Vackovým narodí synek Vladimír. Maminku to tentokrát bude málem stát život, ale u toho už Růženka nebude...

Ani tři děti Růženčině mamince nezabránily ve *spolkaření*.

„Už zase spolkaříš?“ říkával tatínek a Růžence se zdálo, že se přitom trochu zlobí. Jen zprvu nevěděla, co to maminky vlastně dělají, když spolkaří. Pro ni to znamenalo, že její maminka odchází často z domu, někdy i večer, když už děti měly spát. Nebo si pozve domů jiné maminky a pak o něčem dlouho mluví a tatínek musí sám večereť v kuchyni. Protože tatínek nespolkaří. Tatínek je doktor a má práci.

„Měl by sis vážit toho, že se zajímám o veřejné záležitosti, a ne mi to vyčítat,“ slyšela občas Růženka maminku, jak se dohaduje s tatínkem.

„Ale já ti to přece nevyčítám,“ řekl tatínek unaveným hlasem. „Jen je to tenhle týden už potřetí, co máte nějakou schůzi.“

„A divíš se? Víš, kolik je tu pořád *palčivých* problémů? Nedořešených sociálních otázek? A škola! Víš, kolik dětí z okolí nemá ani boty, aby mohly chodit do školy?“

„To náhodou vím moc dobře,“ bránil se tatínek. „Dokonce bych řekl, že daleko líp než dámy z toho vašeho spolku! Já totiž k těm dětem chodím domů, když stuňou. A vidím, v čem žijí. O tom ty nemáš ani ponětí...“

„A jsme zase u toho,“ mamince přeskočil hlas. „Mám se snad omlouvat za to, že jsem z *dobré* rodiny?“

„Zatímco já jen ze zahradnictví, že?“ To už se tatínek začal opravdu zlobit.

„To jsem přece nikdy neřekla! Tohle pokaždé vytáhneš ty sám! To ty v tom vidíš problém!“ I maminka mluvila čím dál hlasitěji, až jí naskály takové červené flíčky na krku. Pak se najednou zarazila:

„Promiň! Já to tak nemyslela...“

Tatínek uraženě mlčel.

„Přece si pamatuješ, o čem jsme snili v Praze, ne?“ řekla po chvíli maminka mnohem tišeji. Tatínka totiž poznala, když byl ještě studentem medicíny. „O spravedlnosti a důstojném životě pro všechny! Tehdy jsi říkal, že chceš bojovat proti bídě. A já jsem ti v tom chtěla pomáhat, pamatuješ?“

„To je už dávno!“ Tatínek ještě trucoval. „Studentské sny... Skutečný život je, holčičko, jiný.“ – Růženka nechápala, proč tatínek najednou říká mamince *holčičko*, když maminka je přece velká.

A už vůbec nechápala, proč mamince najednou zvlhly oči.

„Ale no tak...“ snažil se ji tatínek rychle uklidnit. „Tak si to tak neber!“

„Jak si to mám nebrat?“ řekla maminka s pláčem. „Ty aspoň děláš něco opravdu *užitečného*. A já? Kolikrát mám pocit, že na těch schůzích jen mluvím a mluvím, jako bych mlátila prázdnou slámu...“

„Ale to není pravda. Ta sbírka, co jste udělali loni pro pohořelé ze Samot, vynesla přece hodně peněz. Pomohla jim z nejhoršího. A ty kurzy pro služební, cos vymyslela, to je taky potřebná věc. Aspoň se tam děvčata něčemu přiučí. Budou samostatnější a budou si víc vážit sama sebe...“

„No vidíš, a naše Bětka do nich chodit nechce! Nemůžu ji k tomu přemluvit. Prý – k čemu by mi to bylo, milostpaní. Žehlit umím i tak dobře, ne?!“

Maminka napodobila Bětku tak věrně, že se tatínek neubráníl smíchu.

A bylo po hádce. Růženka škvírou ve dveřích viděla, jak se tatínek s maminkou *zase* pusinkují.

Na ty boty ale musela myslet dál. To je pravda, že Tonička Smejkalová, co bydlí nahoře u Třech křížků, neměla na podzim v čem chodit do školy. A že jí pak slečna učitelka předala *dárek* od dam z maminičiny spolku, pár bot a velký vlnák, aby se měla v zimě do čeho zabalit. A Tonička pak musela jít a políbit těm dámám ruku. I její mamince. Růženka z toho měla divný pocit...

A pak ji to napadlo! Vždyť ona přece má takové pěkné boty na zimu, zrovna jí je nechal ušít tatínek. Vysoké holínky z lesklé červené kůže. Každý jí je chválí. – Dá je zítra Toničce, ať se v nich zahřeje.

A s tím pomyslením Růženka konečně usnula.

„Vezměte ještě ty tři bedny vzadu, a na ten koš dejte zvlášť velký pozor! Je v něm křišťálový lustr,“ diriguje už brzy nato maminka partu mužských, kteří nakládají na vůz zbytky její domácnosti. Nábytek z jídelny a salonu, knihovnu po dědečkovi a také ložnici s tou obrovitou

manželskou postelí odvezl špeditér na nádraží už ráno. Ted' se stěhují jen knížky, peřiny, balíky šatstva a hrnce. I tak jsou toho plné dva žebříňáky. Jenom broušené sklo a parádní porcelán balily maminka s Bětkou do hedvábného papíru a dřevité vlny skoro týden!

A to musely co chvíli tišit malého Vládíka, kterému se právě prořezávaly první zoubky. „Hajajú, hajajú, a co že mu hrajú, hajajú, hajajú, ved' ho rádi máájú,“ zpívala mu maminka stále dokola a nohou do rytmu pohupovala kolíbkou. Vzpomněla si při tom na svého otce, zemského advokáta Vašátka, který by podobných ukolébavek uměl určitě na desítky. Dodnes na něj v Medřiči vzpomínají jako na *význačného* sběratele lidových písni.

Škoda, že ji jich nestačil naučit víc. Jak by se jí ted' hodily! Sama zná sotva dvě tři. Zazpívala je malému už nejmiň stokrát, a přesto usne vždycky jen na chvílku. Hned se zase s křikem vzbudí. Babské recepty, které radily dát dítěti cumel s odvarem z máku, se jí vždycky přičily. Nežijeme přece ve středověku! Neměla by to přece jen dneska zkusit?

To by jí Bohumil dal, uvědomila si vzápětí...

Jenže kde vůbec je? Zrovna dnes, kdy je ho tu nejvíc potřeba, se hned ráno někam vytratil! Jistě, pořád mu leží v hlavě ta stíznost, kterou na něho podali jeho kolegové. Maminka doted' pořádně nepochopila, na co si stěžovali, tatínek o tom nikdy nechtěl mluvit. Muselo to ale být hodně nepříjemné, když o tom na okres psali až z místodržitelství!

Tatínka si kvůli tomu dokonce pozvali do Brna. Tam se však nejspíš nějak dohodli: okresní lékař Bohumil Vacek odejde z Medřiče „za lepším“, do Vyškova. A na jeho místo v Gross Meseritsch bude přeložen brněnský zdravotní koncipient Bedřich Protivenský.

Právě jeden z těch, kteří si na tatínka stěžovali!

„Takhle se to dělá,“ řekl trpce tatínek.

To ale mamince neprozradí, že celá ta lapálie vznikla vlastně kvůli ní... Továrník Karel Jelínek z Medřiče je přece její příbuzný. A když mu tatínek vydal zdravotní osvědčení, že je zcela zdrav, chtěl tím vyhovět hlavně jí.

Na bratránka Karla si už dlouho stěžovala jeho vlastní žena. Že prý blázní! Dověkla ho kvůli tomu dokonce na vyšetření k Antonínu He-

verochovi, c. a k. profesoru neurologie a psychiatrie tehdejší Karlo-Ferdinandovy university v Praze, jinak také tatínkovu příteli, léta si spolu tykají. Ten však usoudil, že Karel je psychotik a právě prodělává manickou fázi. A že ve skutečnosti patří do blázince.

Jenže celá Medřič ví, že právě o to Karlově ženě šlo – zbavit se manžela! Proč by se měla se svým majetným mužem rozvádět a tahat po soudech, když stačí, aby ho označila za blázna? Byla by hloupá, kdyby to nezkusila...

Když to však tatínek Tondovi Heverochovi přátelsky napsal, c. a k. univerzitní profesor se hluboce urazil a stěžoval si na něj až u místodržitelství Markrabství moravského v Brně. MUDr. B. Vacek se prý dotkl cti nejen jeho, uznávaného znalce v oboru, kterému navíc sám jako praktický lékař vůbec nerozumí, ale i milostivé paní továrníkové Jelínkové!

Ta je prý zoufalá z toho, že její manžel jen za posledních pár týdnů utratil na čtyřicet tisíc korun! Ke všemu za samé nesmyslné objednávky zboží. Kam by při takovém hospodaření podnik přišel? Milostivá paní Jelínková se mu prý v slzách svěřila, psal profesor Heveroch, jaké má o manželovo duševní zdraví obavy.

A nějaký okresní doktůrek, nota bene z pacientovy přízně, si tu dovoluje zpochybnit jeho diagnózu? Názor slovnutného profesora psychiatrie a přísežného soudního znalce? „Cítím se tímto dotčen na své cti a odborné způsobilosti,“ napsal kamarád Tonda ve své stížnosti. A doporučil dát si na dr. Vacka a jeho pochybné diagnózy dobrý pozor!

Tatínkovi po pravdě v této záležitosti příliš neprospělo, že sám Karel Jelínek se ve chvíli, kdy ho chtěli odvézt do sanatoria pro nervově choré, začal ohánět ostře nabitým revolverem značky Browning. Zřízencům i jeho ženě dalo hodně práce, aby ho uklidnili a vpravili do něj nějaká sedativa. Sebrat pak spícímu Karlovi zbraň byla už hračka, stejně jako ho navléct do svěrací kazajky a konečně ho do blázince jednou provždy strčit.

A už vůbec nepomohlo, když se ukázalo, že maniodepresivní psychózou trpí i Karlova sestra a že tuto diagnózu jí před nedávnem potvrdil sám tatínek. Je tu i možnost určitého rodinného zatížení, napsal, když sám doporučil její hospitalizaci – ve stejném sanatoriu, kam teď odvezli i Karla. Profesor Heveroch na to ve své stížnosti náležitě poukázal a bylo to.

Žádné dodatečné omluvy ani vytáčky nebyly dr. Bohumilu Vackovi nic platné!

Místodržitelství Markrabství moravského celou stížnost náležitě posoudilo a usoudilo, že tatínka po takovém skandálu v Medřiči zkrátka nechat nemůže. Přitom to je takový schopný mladý lékař, vynikající organizátor, měli s ním velké plány. Co teď? Ještě že se jako z udělení uvolnilo místo okresního lékaře ve Wischau.

A tak roku 1911 rodina opouští Velké Meziříčí a stěhuje se do Vyškova. Do *moravských Versailles*, snaží se tatínek navnadit maminku, aby jí to stěhování alespoň trochu osladil.

„I tam budeš mít divadlo,“ slibuje jí.

Přece jí nebude vyprávět, jak to bylo doopravdy!

Jenže Růžence se do nějakého Vyškova vůbec nechce! Tady to zná! Každou uličku, každé zákoutí, doslova každý kámen. Tady může běhat po zahradě i po kopcích za městem. Může ležet třeba celé hodiny na stráni ve vřesu a dívat se, jak jí nad hlavou plují mraky. Tady má kamarádku Lilinku, která jednou v neděli přiměla svého strýčka, aby snědl žízalu. A koho zná *tam!*? – Nikoho!

Copak to rodiče nechápou? – Na nic se jí nezeptali a teď ji naloží do vlaku jako nějaký kufr a odvezou ji pryč. Za pár hodin vystoupí v docela neznámém městě, vůbec se tam nevyzná a děti ve škole si z ní budou určitě utahovat.

„Máš všechno sbaleno?“ ptá se maminka Růženky ten den už nejmíň podesáté.

„Ale mám,“ odpoví Růženka a v jejím hlase je najednou vzdor, který tam maminka ještě nikdy neslyšela. Udiveně se na dcerku podívá a už jí chce napomenout, ale v tu chvíli se konečně objeví tatínek. Je celý rozčilený, na tvářích mu naskákaly červené skvrny...

„Jak jste s tím stěhováním daleko?“ málem vyjede na maminku.

„Máme hotovo,“ řekne maminka a musí se hodně krotit, aby tatínkovi něco neřekla pěkně od plic. Nechal ji tu na všechno samotnou! To se dělá?! Před Růženkou a hlavně před Bětkou si raději dá pozor. – Však si o tom ještě s tatínkem popovídá, až budou sami.

Růženka využije toho, že si jí chvilku nikdo nevšímá, a vyběhne z domu. Ještě jednou se může projít po Medřiči a rozloučit se s mís-

ty, která měla tak ráda. Kdypak je znovu uvidí? A uvidí je vůbec ještě někdy?!

Oběhne náměstí, chvilku postojí před Obecníkem, místním hostincem, a zajde na zámekový vrch. Pak to prokličkuje zahradami zpátky na rynek, má tam svoje zkratky. Naposledy se podívá ke škole, zamává holubům ve věži Svatého Mikuláše a potom ji už čeká to poslední, tajné místo. Vždycky se tam trochu bála, o to víc ji ale lákalo.

Nejdřív musí projít úzkou uličkou, pak ještě další, zahnout za roh a konečně je na místě! Bývá tu pusto, stará synagoga stojí docela stranou. Od doby, co si medříčtí židé o kus dál postavili novou, honosnou, do té původní už nikdo nechodí. Její tlusté zdi s malými okny přesto dosud skrývají něco... něco, čemu Růženka ještě nerozumí. Pokaždé se jí trochu zatají dech, když se dotkne její oprýskané omítky.

Vevnitř ještě nikdy nebyla. Bývá zamčeno, a navíc se to prý ani nesmí. Tak ráda by však aspoň *nakoukla*, jak to v ní vypadá! – Co se to děje?! Dnes jsou ty těžké rozpukané dveře s kovanou klikou pootevřené a ozývá se odtud takový zvláštní zpěv, spíš jakoby kvílení... Trochu, jen trošičku do těch dveří strčí...

„Něco hledáš?“ ozve se najednou přísný hlas za jejími zády. Vyděšeně sebou trhne – a za ní stojí vysoký stařec s černým kloboukem na hlavě. Pátravě si ji prohlíží a Růženka pod tím přísným pohledem úplně ztuhne.

„Ne... ne,“ stěží vykoktá. „Já jen...“ A pak se kolem toho divného starce protáhne a utíká pryč, seč jí síly stačí! Když konečně doběhne na náměstí, sotva popadá dech. Musí se alespoň na chvilku posadit ke kašně, úplně se jí roztřáslы nohy...

„Kdes byla,“ vyjedou na ni rodiče, když konečně přijde domů. Do odjezdu vlaku zbývá už sotva hodina. I tatínek se tentokrát opravdu zlobí, byl kvůli své holčičce strachy bez sebe. Už už napřahuje ruku, v poslední chvíli se však zarazí.

A Růženka se najednou rozpláče. Tak ráda by ty zoufalé vzlyky před rodiči zadržela, ale nejde to. Ta lítost zkrátka musí ven...

Někdy v té době se mohli v Třebíči, Heřmanově Městci, Červeném Kostelci nebo Plaňanech narodit Otík, Františka či Karel. Snad ani moc neplakali. Zlo totiž bývá zpočátku nenápadné.

Vyškov

„Já jsem se nikdy nechtěla lišit od ostatních. Vždyť kvůli tomu jsem ani nechtěla často jezdit ve Vyškově autem, protože je jiné děti neměly,“ napíše Růžena po letech.

A opravdu po Vyškově raději běhala po svých. Auto tam vlastně ani nebylo potřeba, všude bylo blízko. Od nádraží ke gymnáziu, ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie, na náměstí s radnicí nebo k zámku s pivovarem to netrvalo víc jak čtvrthodinku. Brzy se v městečku dobře vyzná, oddechla si.

Poprvé se kolem sebe rozhlížela trochu užasle. Medřič byla sice taky okresní město, žilo tam zhruba stejně lidí jako ve Vyškově, a přesto na ni Vyškov udělal větší dojem. Už jen to výstavné nádraží! V Medřiči byla sotva malá zastávka.

„Tak jsme konečně tu,“ řekl tatínek, když vlak dojel na místo. Galantně pomohl ze schůdků mamince, trochu i Bětce, která nesla v náručí Vladimírka, a tak tak chytil i tříletou Jiřinku. Seplušku, jak jí doma říkali. Málem z vagonu samou nedočkavostí vypadla. Zato Růženka si dala záležet, aby vystoupila jako slečna! Vždyť už je jí deset...

„Takové okaté děvčátko,“ budou o ní říkat vyškovské dámy, když je maminka o pár dní později pozve na čaj do jejich nového bytu ve Stromořadní ulici. To už stojí na místě všechny ty bachraté skříně a obrovité postele, které se s nimi stěhovaly z Medřiče. A taky knihovna, jídelna a klavír, křesla, pohovky a stolky, co zaplňovaly jejich starý byt a sem se sotva vejdou. A dokonce i bílý nábytek z dětského pokoje. Tady ovšem bude mít Růženka jenom *svůj* pokoj! Už je opravdu slečna.

„Máte krásné děti, paní doktorová,“ pochvalují vyškovské dámy nastrojenou Seplušku i Vládíka, který si na podlaze salonu hraje s dřevěným koníkem. Růženka v nových šatech netrpělivě poposedává na

krajíčku židle a nejraději by odtud utekla. Nudí se. Dámy už hodinu upíjejí čaj z mamincina svátečního servisu, způsobně ukusují povídkové koláčky – a mluví a mluví. Jsou jako hejno vlaštovek, napadne ji. Nebo slepic, řekl by nejspíš tatínek a Růžence při té představě cuknou koutky. Maminka se na ni varovně podívá...

A tak se ta desetiletá slečna raději kouká nenápadně z okna, skrz nové krajkové záclony, co Bětko ještě ráno nahonem vřela do oken, aby bylo všechno, jak má být. A hele – ten paprsek světla, jak prošel záclonou, vytvořil na parketách docela zajímavý odraz...

„Milostpaní šla do schůze. Říkala, ať dětem večer navařím kaši a pro vás mám přichystat uzené s okurkou,“ drmolí Bětko, sotva tatínek odpoledne nakoukl do kuchyně. „Nebo k tomu budete chtít raději křen? A pivo?“

Tatínek zklamaně pokrčil rameny. Chce k uzenému křen, nebo okurku? Není to jedno? A chce vůbec pivo? Bětko by pro ně musela ještě zaběhnout do hospody na náměstí... Má to po ní chtít?

Hlavně však vidí, že stěhováním z Medřiče do Vyškova se doma nic nezměnilo. Stačilo pár týdnů a maminka je znovu ve svém živlu. I ve Vyškově je totiž ženský spolek! Ten zdejší se jmenuje Vlasta a maminka se už zanedlouho stane jeho předsedkyní. A zase bude mít plné ruce práce s organizováním přednášek, doučovacích kurzů pro *dělná děvčata*, s léčebnou pro neduživé děti nebo dobročinnými akademiemi ve prospěch chudých studentů. – A tatínka zase čekají studené večere v kuchyni.

„Tak raději křen, nebo okurku?“ nedá se odbýt Bětko.

„Dejte mi obojí,“ rozhodne se najednou tatínek a samotného ho to překvapí. „Ale pro pivo chodit nemusíte.“

Bětko jen spokojeně kývne hlavou. Je ráda, že večer už nebude muset z domu. Má toho za celý den právě dost. Ke všemu se od loňské zimy stále nemůže dát do pořádku. Co prodělala ten škaredý zápal plic, jako by jí bylo jen půl. A navíc jí dalo zabrat stěhování do Vyškova! Kolikrát se jí ještě teď slabostí roztřesou nohy...

Ještě že si toho milostpaní nevšimla!

Zato pánovi hned tak něco neuteče. „Pojďte sem, trochu se na vás podívám,“ řekl zrovna nedávno, to ještě bydleli v Medřiči. A nedal

jinak, než že se musela svléknout do spodní košile, a on si vzal tu věčičku, co mají doktoři, a poslouchal ji, jak se nadechuje.

„Ještě výdech – a nádech – zhluboka – a ještě jednou...,“ nařizoval a zároveň jí tou věčičkou přejížděl po zádech i zepředu po hrudi. Ze začátku to studilo, pak si ale zvykla. A taky byla ráda, že měl celou dobu zavřené oči. Jinak by se snad hanbou propadla...

Na druhou stranu – nebýt milostpána, tak tu nemoc snad nepřežila! To on přikázal, že musí ležet v posteli, tři týdny tak propotila. A nosil jí i všelijaké léky a mazání. Musela si to natírat na prsa, páliło to jak čert! Ale nakonec se jí ulevilo.

„Děvče, bud' za to tomu vašemu milostpánovi náramně vděčná! Vždyť tys utekla hrobníkovi z lopaty,“ říkali jí doma, když se tam mohla konečně po dlouhých týdnech vypravit. „To víš, u nás by na nějaké doktory nebylo! Jen si vzpomeň na Lojzku!“ – Běťčina mladší sestra umřela předloni, ještě jí nebylo ani dvacet. Taky začala zničehonic pokášlávat, přišly teploty a za tři měsíce byla pryč.

„Je tam ještě trochu šelest. Na pravé plíci,“ řekl tatínek, sotva si Bětku tehdy poslechl. Moc se mu to nelíbilo, tenhle šelest slyšel už mockrát! Aby to nakonec nebyla... Ani to nechtěl domyslet. Měl by si o tom promluvit s maminkou, tady jde přece o Běťčino zdraví! A taky o jejich děti!

Jenže přes den na to není čas a večer bývá maminka často pryč. Nejspíš zase někde řeční o emancipaci žen a právu služek na vzdělání, řekl si tatínek s trochou trpkosti.

„Tak už je vám líp? Už se tak nezadýcháváte?“ zeptá se proto tatínek Bětky, když před něj večer staví talíř s tenkými plátky dorůžova vyuzeného masa.

„Chvála bohu,“ odpoví Běťka. To už ale neřekne, že na ní ještě každou chvíli vyrazí studený pot.

„No to jsem rád,“ uklidní se tatínek. Pak ho napadne, že by si měl Bětku přece jen zase poslechnout. Pro jistotu. Ted' si na chvilku zajde do Kojálu, na čtvrtčku červeného. To uzené potřebuje zapít...

Ještě předtím se rozloučí s dětmi. Až se vrátí, budou už nejspíš spát. Růženku zastihne v jejím pokoji, je ted' věčně zahrabaná v knížkách. Rychle se podívá, co čte – no vida, Divou Báru...

„Ne abys zase svítila do půlnoci,“ řekne tatínek a políbí svou nejstarší na čelo. „V devět koukej zhasnout!“

A pak se ještě zastaví v hale, kde si hrají Sepluška s Vladimírkem. Sepluška ho posadila na dětskou židličku, stojí před ním a něco mu vykládá. Máchá u toho důležitě rukama. Vladimír na ni kouká s otevřenou pusou.

„Na co si to hrajete?“ zeptá se tatínek pobaveně.

„Na schůzi,“ odpoví Sepluška.

≈

... Druhou zimu Bára už do školy chodit nemohla, musela se učit příst a tkát. Dosáhla patnáct let a žádné děvče v celé dědině nemohlo se jí rovnat v síle a velikosti. Tělo její bylo hrubých kostí, silných svalů...,“ četla Růženka dlouho do noci. Příběh divokého, nebojácného děvčete, o kterém si celá ves myslela, že je rodičům podstrčila polednice, ji doslova uhranul. Devátou hodinu dávno přetáhla, nemohla se však od Divé Báry odtrhnout.

Bude ji nosit v hlavě ještě kolik dní. A bude si přát, aby jednou, jednou, byla jako ona. Stejně nebojácná. Aby se ani ona nenechala od nikoho zastrašit! – Jistě, od té noci přečte spousty dalších knížek. Později dokonce na děvče, co se nebálo přespát na hřbitově, dávno zapomene. A když po letech po Divé Báře zase sáhne, řekne si, že je to vlastně hloupá a sentimentální slátanina.

Přesto v ní ta hromotlucká dívka s havraními vlasy a velkýma očima kdesi uvízne: „*Když jste ráčili usoudit, že jsem trestu hodna, tedy si ho podstoupím,*“ pohodila Bára vzdorně hlavou a šla s muži...

Začalo to tam?

≈

„Chceš jet dnes se mnou?“ ptá se Růženky tatínek a do svého doktorského kufříku balí stetoskop, nové roušky a pár obinadel. Ve Vyškově jsou sotva pár měsíců, přesto už stačil poznat většinu zdejších nemocných.

Nechodí za všemi, to ne! Vrchní okresní lékař tu přece není od toho, aby se kdekomu díval do krku nebo mu počítal tep. Ručí za to, že v jeho okrese bude všechno v pořádku a že ostatní lékaři pod jeho dohledem budou dělat to, co je jejich povinností. Že nikde pokud možno nevyukne epidemie. Že se zkrátka nic nezanedbá.

A právě v tom je ta potíž...

I ve Vyškově jsou totiž místa, kam by rozumný člověk raději nevstoupil. Třeba ta kolonie za řekou! Jako lékaře by ho už nemělo nic překvapit,

přesto se doslova zhrozil, když tam přišel poprvé! Ty nuzné baráky zamořené plísni, plné tubery a syfilidy, novodobého moru. Ty tváře znetvořené nádory, nad kterými se každý jen otře! Ten zápach...

Tam by samozřejmě svou Růženku nikdy nevzal! Bere ji vlastně jen na výlety: podél řeky, do Křečkovic nebo do Brňan. Nejdál spolu zatím byli na Pazderně. Většinou jedou autem, na místě pak často vystoupí, procházejí se a povídají si.

Že nebude brát Růženku až k nemocným, musel ostatně slíbit i mamince. Jí se totiž jejich společné výpravy vůbec nelíbí. „Chceš, aby se něčím nakazila?“ vyčítá tatínkovi. Tatínek ale ví, že Růženka bude v pořádku.

„Na to dám krk,“ věří si.

Jen si při těch výletech s Růženkou říká: co kdyby? – Ženy už teď konečně smějí studovat medicínu. A co kdyby i ji bavilo prohlížet pacienty, přicházet na kloub tomu, co je trápí, a radovat se, když se jim zase uleví? Vidět, jak se uzdravení vracují do života.

Pamatuje si, jak tohle všechno kdysi prožíval sám! Při první pitvě se sice pozvracel, jako všichni. Ale to nadšení, když poprvé správně určil diagnózu. Nebo když mu profesor pochválil léčbu, kterou navrhl! A když pak v praxi viděl, jak zabírá. Když se v odborných lékařských časopisech dočítal, k jakým *objevům* přicházeli jiní! – Tohle tak dokázat! Snil o tom, že i on zachrání svět...

Dnes už ví, že svět nezachrání. Přesto trochu pyšný na sebe snad být může, ne? Koho by taky napadlo, že se synek zahradníka z Horšova Týna jednou stane vrchním lékařem! Musel se pochopitelně něco ohánět, aby to dokázal. Nemohl lajdat jako jiní, užívat si studentského života. Jen těch kondicí co dával! Přivydělával si, kde se dalo; na pomoc z domova nemohl spoléhat. Dost na tom, že ho na škole vydržoval poběžovický pan hrabě.

Byl za to Jeho Milosti samozřejmě vděčný. Moc dobře si uvědomoval, že nebýt stipendia, na studia by se nedostal. Ale přece jen... Vždycky se mu něco vzpříčilo v krku, když musel na konci semestru napsat hraběti děkovný dopis a vypsát v něm, s jakým prospěchem pokračuje dál. A když si navíc představil, jak jeho táta uctivě smeká klobouk, kdykoliv hrabě projede na koni kolem zámeckého zahradnictví!

Toho všeho by své děti rád ušetřil. A může! S platem vrchního lékaře jim dokáže dát dobré vzdělání, aniž se kdy budou muset někoho

doprošovat. To se ví, Jiřinka i Vládík jsou ještě malí, o nějakých *studijních předpokladech* se u nich zatím nedá mluvit. U Růženky je to ale jiné. Moc dobře si všiml, jak hltá knížky. A jak o všem přemýšlí. Někdy člověk až žasne, co se tomu vážnému děvčátku honí hlavou...

Zrovna onehdy! Taký si spolu vyrazili na obhlídku a cestou na Nouzku je zastihl déšť. Nebylo zbylí, nemohl přece dcerku nechat venku v autě, musel ji vzít s sebou k pacientovi. A nešlo zrovna o nic pěkného: bídna rodina se sedmi dětmi, to nejmladší přišlo na svět sotva před pár týdny. A víc než pár dnů života mu jako lékař ani nedával. – Jeho otec byl od prvního pohledu pijan, děcko se narodilo s těžkou srdeční vadou. Bylo už celé promodralé a sotva lapalo po dechu.

„Přežije?“ zeptala se ustrašená máma.

Tatínek nemluvně prohlédl, poslechl si je stetoskopem a chvíli mlčel. Víc ani nemusel...

„Tak snad aby si ho pánbůh už vzal než ho takhle trápit,“ řekla ta vysílená ženská a rozhlédla se kolem. Rodina žila ve dvou ubohých cimrách, nouze, kam se člověk podívá. Táta vospával opici a starší děti se s křikem honily kolem stolu, jako by se jich osud toho nejmenšího vůbec netýkal.

„Buďte aspoň chvíli zticha,“ okřikla je máma, nikdo si jí však nevšímal.

„Je mi to líto,“ řekl tatínek a sbalil stetoskop zpátky do kufříku. „Nechám vám tu pro něj nějaké kapky, to mu trochu uleví,“ dodal ještě a šli. Máma si jen utřela oči.

„Copak se s tím opravdu nedá nic dělat?“ ptala se pak vyděšená Růženka, když se vraceli domů. „To mu už nic nepomůže?“

„Sotva. Má moc slabé srdce...“

Růženka chvíli přemýšlela: „A to by nešlo nějak – vyměnit?“

Tatínka to skoro rozesmálo: „Jak vyměnit?! Copak je to snad vadná žárovka? Jak bys někomu chtěla vyměnit srdce?“

„Já nevím...,“ řekla Růženka. „Třeba by to nějak mohlo jít, ne?“

„Ty máš ale nápady!“ – Jenže tatínkovi to stejně vrtalo hlavou. Co kdyby jednou...

Tyhle společné jízdy s tatínkem má Růženka moc ráda. Jako by od chvíle, kdy tatínek zatočí klikou a motor auta se zachrčením naskočí, nastal docela jiný čas. Jen pro ně dva.

„A víš, že Vyškov je vlastně město pohrom?“ zeptá se jí třeba tatínek cestou.

„Pohrom?“ diví se Růženka.

„Je to tak! Víš, kolikrát jen vyhořel?“ – A tatínek začne vyprávět. O tom, jak město vypálili husiti a pak zase syn krále Jiříka z Poděbrad. Jak potom uhodil blesk do radnice tak nešťastně, že bouchly sudy se střelným prachem v jejím sklepení. Všechno rázem vyletělo do povětří. A už za pár let, za třicetileté války, Vyškov obsadili Švédové. Hned dvakrát. A prý tu řádili tak, že po nich zůstalo jen padesát poddaných. Znovu pak město shořelo v 18. století...

Růženka poslouchá a ani nedutá. A najednou před ní mizí nové výstavné domy, kolem nichž právě projeli, a místo nich vidí hořící střechy a praskající trámy, které se s rachotem hroutí do plamenů, začouzené stěny s vytlučеныmi okny, zčernalé stromy bez listů a hlavně lidi. Zmatené, popálené a nařikající ubožáky, kteří se marně snaží zachránit alespoň to nejnnutnější. A pak už jen bezmocně přihlížejí vši té zkáze kolem. A další nešťastníky, jak se vyhladovělí a špinaví skrývají ve sklepech před cizími vojáky, ale ti je stejně najdou a oberou je i o to poslední, co jim ještě zbylo.

A to nejhorší, o čem tatínek cestou vypráví, je mor! „Víš, proč se mu říkalo černá smrt?“ ptá se a popisuje, jak hrozná nemoc to byla! Že po ní zůstávaly vytlidněné celé kraje. Mrtvých bylo tolik, že je nikdo ani nepočítal. A jak nemocné kolikrát nechávali umírat v hrozných bolestech, samotné a bez pomoci, a ještě je zatloukli prkny v jejich domech, jen aby nešířili nákazu dál. Ze strachu...

„Strach je to nejhorší, co může člověka potkat. Sežere tě zaživa,“ říká tatínek. Tentokrát má Růženka pocit, že tahle slova tak docela nepatří jí. Jako by si je tatínek říkal spíš pro sebe.

„A víš co?“ napadlo ho najednou. „Zajedeme si k vodě!“

Hned za městem je Kačenec, protáhlý rybník porostlý rákosím. Auto rychle zabočilo na polní cestu, zastavilo a oba vyběhli ke břehu. Po hladině si klidně plují kachny a divoké husy, jako by se nic nedělo.

Tatínek najde pár plochých oblázků a hodí! Kamínky se rozběhnou po hladině a dvakrát třikrát se od ní odrazí, než se konečně potopí.

„Ty umíš házet žabky?“ diví se Růženka. „A naučíš mě to?“

„To víš, že ano. U nás v Tejně to uměl každý kluk! Musíš ale najít ten správný placáček. Vezmi ho takhle mezi prsty,“ ukáže tatínek své nejstarší dcerce. A Růžence to jde! Žabky bude umět házet dobře.

„Chceš jet dnes se mnou?“ navrhone zase jednou Růžence. Chystá se do Dědic. Růženka tentokrát jen zavrtí hlavou. Odpoledne má totiž jiné plány...

Bylo to zvláštní! Když tam nahlédla poprvé, trochu jí to vzalo dech. Chvilí jen zaraženě hleděla, až pak popošla váhavě dovnitř. Těžké dveře za ní zapadly, kupodivu se však nepolekala. A to tam byla docela sama, jen v přítmí na opačné straně blikalo světylko.

„To je krása,“ napadlo ji.

Nic jednoduššího by si ani neuměla představit! Tady nebyli žádní zachmuření vousatí starci v rozevlátém rouchu, kteří by varovně zdvihali ukazováček k nebi. Žádné rudé opony a zlacené štrapse, křišťálové lustry nebo nablýskané svícný. Žádná nádhera!

Jen prostý strop, bílé stěny a úzká okna s lomeným obloukem. Na kamennou podlahu dopadaly šikmé paprsky odpoledního slunce. Všimla si, jak jsou ty kameny ošlapané. Víc toho napoprvé ani neviděla, oči si musely teprve zvyknout na tmu. Ten pradávný oltář na opačné straně spíš jen tušila.

Posadila se do nejbližší lavice a chvíli se jenom rozhlížela. Z přítmí se pomalu vynořovaly obrysy několika obrazů na stěnách a jedna či dvě sochy v tmavém rouchu. Pak zahlédla pootevřené dveře. Kdosi jimi tiše vešel, zapálil svíci na oltáři a hned zase zmizel.

To ticho, uvědomila si najednou Růženka. Jen kousek odtud, za zdí, se valily vozy naložené sudy z pivovaru, kopyta pivovarských kobyl ztěžka duněla na dlažbě. Občas kolem projelo i auto, řidič pronikavě zahoukal na nepozorné chodce. A tady je takové ticho! Růženka slyší, jak ze svíce na oltáři stéká vosk...

A v tu chvíli ucítila něco nového, neznámého. Byl to jen takový závan a zmizelo to dřív, než se v tom vůbec stačila vyznat. Na okamžik jí bylo líto, že je to pryč, i lítost ji ale brzy přešla. Když za sebou zavírala dveře kapucínské kaple, věděla, že ten nový, neznámý pocit tu přistě zase najde.

„Kdes byla?“ zlobila se maminka, když se Růženka konečně vrátila domů. „Copak se sluší, abys tu takhle lítala po městě?“ Bylo po čtvrté hodině, Bětko na ni čekala se svačinou. „Tady nejsme v Medřiči, abys mohla chodit, kam se ti zachce! Odted' se pokaždé dovolíš, když budeš chtít po vyučování ven, rozumíš?“

„Rozumím,“ řekla Růženka, na maminku se však ani nepodívala. Zarytě hleděla celou dobu do země. – To, co dnes objevila, si vzít nedá! To tedy ne!

„A nakonec tu máme k projednání žádost o peněžní podporu studenta Hory Václava, bytem Ohradní 6,“ předčítá paní M. Dorazilová, jednatelka Sdružení pokrokových žen Vlasta, unaveným hlasem. Není divu, schůze se táhne, jednají už tři hodiny.

A že toho teď mají k vyřizování! Co se z Velkého Meziříčí do Vyškova přestěhovala paní vrchní doktorová Vacková, jako by se činnost spolku zdvojnásobila. Nová předsedkyně má opravdu velké plány. Zavedla třeba debatní večírky!

To se ví, dámy tomu zprvu moc nevěřily. Šuškalý si mezi sebou, co to bude zase za novinku! Žádná to sice nepřízná nahlas, spíš by je ale zajímalo, jaké se nosí róby při letošní plesové sezoně ve Vídni. A paní doktorová si vymyslí debatní večírek...

Na ten první pozvala svého muže, který měl přednášku o výživě nejmenších dětí, a to si dámy ze spolku poslechly se zájmem, děti má přece doma každá. A pak pan ředitel Lenocho promluvil o prospěšnosti tělocviku u malých dítek. Taký zajímavý!

Debatní večírky „Vlasty“ začínají se jak náleží účastníkům líbiti. Zcela nenuceně táže se každý, kdo si přeje bližšího vysvětlení o předneseném. Večírky konají se pravidelně každou druhou středu, napíší o nich Vyškovské noviny 16. února 1912.

„Víme, jaké jsou v rodině studenta Hory sociální poměry?“ zeptá se maminka a zalistuje v papírech na stole. Taký by už ráda měla tu dnešní schůzi za sebou. Vleče se to...

Co se vlastně děje doma? – napadne ji. Nepřipálila Bětko dětem kaši? A uložila je večer do postele, jak jí nařídila? Copak Jiřinka, ta je už velká, ale Vladimírek bez maminky špatně usíná. Často pláče. – Neměla by si raději pospíšet domů?

Ale ne! – napomene se maminka v duchu. Tohle je přece tak *důležité!* Vždyť ze studenta, kterého dnes její spolek podpoří, bude jednou dobrý učitel nebo lékař. Zkrátka vzdělaný člověk, a Čech k tomu! A takové potřebujeme!

Ji samotnou dodnes trápí, že pořádné vzdělání nemá. V její rodině byli po generace právníci, advokáti, notáři – každý si jich vážil. Ona měla smůlu, že byla *jen* děvče! Když jí otec ve dvanácti letech zemřel, odvezla ji matka do Prahy, aby mohla studovat. Jenže nakonec chodila do školy Ženského výrobního spolku! Učila se vést domácnost!! A ji přitom zajímalo, jak změnit svět...

Jak si v tom tehdy rozuměli s Bohumilem! Poznali se na závěrečném věnečku, který její škola uspořádala pro čerstvé absolventky. Dodnes si pamatuje to rozechvění, když se před mamá uklonil ten vysoký tmavovlasý mladík a zdvořile ji požádal, zda si smí s její slečnou dcerou zatančit.

„Bohumil Vacek, student lékařství,“ představil se. „Poslední ročník,“ dodal rychle. To matku uklidnilo.

A vzpomíná na ty vzrušené debaty, které pak s Bohumilem vedli, když mamá dovolila, aby ji směl doprovázet do Národního muzea nebo do Stromovky. Jak vymýšleli, co všechno je třeba udělat pro lepší budoucnost *národa*. Kolikrát jen spolu mluvili o emancipaci žen, o jejich právu na vzdělání a na to, aby každá mohla svobodně rozhodovat o svém životě. Jak ji v tom tehdy Bohumil podporoval...

„Zlepšení všeobecných poměrů sociálních je hlavně úlohou žen, především matek,“ tvrdila tehdy sotva dvacetiletá Růžena.

„Tyhle nápady tě brzy přejdou, jen co budeš mít vlastní domácnost a děti,“ říkala posměšně mamá. „A dej si pozor, o sufražetky žádný muž nestojí!“

Bohumil však o ni stál, i když se za práva žen bila dál. Dokonce ji v tom podporoval. Na druhé straně je pravda, že dnes, když mají tři děti, už pro její boj za emancipaci tolik pochopení nemá. Raději by ji viděl doma, jak dohlíží na kuchyň nebo předčítá malým pohádky.

Copak už nechápe, že i ona má *poslání*? Je tu přece tolik věcí, které je třeba změnit! Copak na to zapomněl?

„Studentu Václavu Horovi, bytem Ohradní 6, přiznává Spolek pokrokových žen Vlasta peněžní podporu na studium ve výši 50 korun,“ diktuje proto maminka do zápisu. „A příště už musíme projednat

přípravu slavnostního večera k uctění památky Boženy Němcové. Napadlo mne, že bychom mohly secvičit živý obraz, jak babička s dětmi přichází na zámek k paní kněžně. Co říkáte, dámy?“

Dámy jejímu nápadu zatleskají, ale na všechny už padla taková únava, že se dnes ani nezdrží, aby si trochu skleply. Raději půjdou rychle domů.

„Poslání!“ připomíná si cestou do Stromořadní ulice maminka. Pro případ, že by se o tom snad zase musela přít s tatínkem. Ten naštěstí není doma a děti už spí. Sepluška se ze spaní dokonce trochu usmívá.

≈

Ve Stríteži na Vysočině se někdy v té době narodil Josífek.

≈

„Pomůžete mi?“ ptá se Bětka a Sepluška s Babočkem hned přiběhnou. I Růženka se zvedne od knížky, jen ještě na dálku dočte poslední větu.

„Já chci loupat!“ pokřikuje Sepluška a Vláška to po ní opakuje. Je jako ozvěna, Sepluška to vůbec nevádí, má brášku jako živou hračku, jsou pořád spolu.

„Loupat budeme my s Růženkou, vy dva budete skládat,“ rozhodne však Bětka. „Máte menší ruce.“

Na dlouhém stole uprostřed kuchyně, kde jindy zadělává těsto nebo jej válí na nudle do polívky, stojí dnes dlouhá řada nablýskaných sklenic. A vedle jsou v koších hromady nažloutlých, oranžových i narůžovělých meruněk. Před pár hodinami je k Vackům dovezli přímo ze sadu, ještě ráno se houpaly na větvích.

Růženka to už zná, Bětce pomáhala i v Medřiči. A i když se v kuchyni jinak vůbec nevyzná, tahle práce ji baví. Pro mrňata je to novinka, Bětka je k té práci ještě nikdy nepustila! Baboček užasle kouká, jak Bětka rychle přebírá meruňky – tuhle na kompot, tamtu je třeba vykrojit, a tahle je už přezrála, ta přijde do marmelády...

A za chvíli už všichni *makají jak otroci*, jak říká Bětka, a jde jim to docela od ruky. Bětka s Růženkou ty nádherné sladké plody, co mezi tím provoněly celou kuchyň, pění a pecky cvrnkají do mísy. A Sepluška s Babočkem pak ty půlky ládují do sklenic.

„Musíš je tam takhle upěchovat,“ ukazuje Bětka Seplušce. A ta se činí. Jen Vladimír si každou meruňku zvědavě prohlíží a ochutnává. Sladká šťáva mu teče po bradě.

„To nesmíš,“ napomíná ho přísně Sepluška, která se už dávno pasovala do role jeho chůvy. „Bude tě bolet břicho!“

„Ale jen ho nech,“ směje se Bětka, když vidí, jak se během chvilky Baboček zapatlal. „Ať si pochutná!“

„Bětko, zazpívej něco,“ zaprosí Růženka a taky si nacpe do pusy šťavnatou meruňku.

„Zazpívej,“ přidá se i Sepluška.

„A jakou chcete?“

„To je jedno, třeba krávy,“ řekne Sepluška.

„Klávy,“ opakuje po ní Baboček.

„Jaké krávy?“ diví se Bětka. Co je to zas napadlo?

„Myslí tu Zaspala nevěsta,“ vysvětlí Růženka. Sama si jako malá z téhle písničky pamatovala právě ono: *běž podojit krávy, kteréš nedostala...* Dítě téhle logice prostě nerozumělo.

„Aha,“ pochopí Bětka a spustí:

Zaspala nevěsta v strážnickej dolině,

přišla pro ňu mamka,

přišla pro ňu mamká:

Vstaň nevěsto hore,

vstaň nevěsto hore...

V horkém červencovém odpoledni se nápěv táhne kuchyní jako sirup a Růžence je z něj najednou bůhvíproč teskno. I Bětka při téhle písničce zavře oči a na chvíli se ztratí někde v těch rovinatých lukách kolem Strážnice, kde běhala jako malá holka. Jak docela jinak si tehdy představovala svůj život!

A kedy stě chceli kravičku rohatú,

mali stě si vybrat',

mali stě si vybrat'

nevěstu bohatú,

nevěstu bohatú...

Jak by ale Bětka mohla být bohatá nevěsta, to je přece nesmysl..., probere se vzápětí a znovu se pustí do loupání meruněk. U nich doma jim říkali marhule.

Za dvě hodiny jsou koše prázdné, zato sklenice jsou napěchované až po okraj, Bětka je jen ještě zaleje rozvařeným cukrem. Mouchy se z té vůně můžou pomínout a s bzukotem útočí na každou kapku, která Bětce utekla. Ostatní jsou už celí malátní. Baboček dokonce usnul s hlavou na stole.

„Co to tu tropíte?“ vpadne najednou do jejich ospalé nálady tatínek. Výjimečně mohl zrušit jednu návštěvu u pacienta a spěchal domů, aby si trochu užil dětí.

„Tady je to jak v Šípkové Růžence,“ směje se při pohledu na spícího Babočka.

Rychle pak zaloví v jedné sklenici, kterou Bětka ještě nestihla zavíčkovat, a nacpe si do pusy rovnou tři půlky meruněk.

„Teda milostpane!“ zlobí se naoko Bětka a trochu se ožene utěrkou. Tatínek uskočí a hned jde po další meruňce. Sepluška se rozkucká smíchy, i Růžence cukají koutky.

„Vaše kompoty jsou stejně nejlepší,“ usmíruje si tatínek Bětku. „Neměla byste pro mne i něco onačejšího? Mám hlad jak vlk.“ A vycení na Seplušku zuby...

A Bětka se může přetrhnout, aby pánovi nakrájela kousek klobásky, přidá okurku a ze zásob v kredenci mu nalije i stopečku voňavé meruňkovice.

„Vás nám poslalo samo nebe,“ libuje si tatínek s plnou pusou.

Ale taky Blažena z Rokycan! Ta se teprve narodí, a už teď z ní jde strach!

Přitom by to člověk neřekl, její táta je přece takový poctivec. A pracant! Ve výučním listě má napsáno zámečník, umí však kdeco: „Když ten něco vysoustruží, tak se můžete spolehnout, že to bude na desetiinu milimetru přesně,“ chválí ho mistr v dílně. „Sedne to jako dětská prdýlka na hrnec!“ směje se.

Však taky všechny opravy v dílně, co se železa týče, dělá sám. A naučil se pracovat i se dřevem. Ženě třeba doma opravil prasklé sloupky k parádním židlím. Nakonec sám postavil i postýlku pro dítě. To první, Radeček, jim sice umřelo hned po narození, teď ale čekají další. Přál by si holčičku, dal by jí jména Blaženka.

„Neboj se,“ těší ženu, která je už dopředu vyplašená. „Tentokrát to dobře dopadne.“

A zatím, než se Blaženka narodí, chodí cvičit do Sokola, vypomáhá v ochotnickém divadle, hraje na harmoniku a po večerech zakládá místní buňku sociální demokracie. Scházejí se v hospodě U Stříbrných, četnictvo tam na ně trochu dohlíží.

„Tonda? To je dobrej chlap! Za toho dám ruku do vohně,“ říká mistr, když se ho někdo z četníků na toho socana zeptá.

Tak proč jednou z Blaženy vyroste *tamto*?

„Vacková,“ postaví se Růženka na začátku nového školního roku v lavici a trochu se přitom ukloní. Je 1. září 1912 a nejstarší dcerka vrchního okresního lékaře MUDr. Bohumila Vacka právě nastoupila do primy českého gymnázia ve Vyškově.

Samozřejmě už ví, že o tohle gymnázium se léta vedl velký boj. Přece jí o tomprávě tatínek:

„Jen si to představ! Většina lidí se tu na konci století už dávno hlásila k češtině, ale radnici pořád ovládali Němci! A těm se zrovna moc nelíbilo, že si tu Češi chtějí zřídit gymnázium. Nejspíš si říkali, že hloupým Čížkům musí stačit obecná škola,“ zlobil se tatínek. Ve věcech *národních* byl hodně citlivý a své vlastenectví nijak neskrýval. I když raporty do Vídně o zdravotních poměrech ve svém okrese psal výtečnou němčinou...

„My jim ale ukážeme, že jsme stejně dobří jako oni!“ rozhňoval se. „Ne, my musíme být ještě lepší!“ Růženka snad ještě neviděla tatínka tak bojovného.

„Ty jim to ukaž,“ řekl své dcerce toho zářijového rána, když měla jít do gymnázia poprvé. Byla z toho trochu vyplašená, ale nemůže přece tatínka zklamat! Odhodlaně si sedla do první lavice.

Spolu s ní do primy nastoupily ještě další dvě nebo tři dívky. Třída plná kluků se na ně dívá s rozpaky. Už to sice nejsou *privatistky* jako jejich předchůdkyně, které mohly studovat jen doma a do školy docházely jednou za rok na zkoušky. Dnes už dívky smějí sedět při vyučování pohromadě se svými spolužáky a mají povoleno poslouchat výklad profesorů. Přesto se všichni ptají: zvládnou to? Je vůbec ženský mozek způsobilý ke studiu? A k čemu jim to asi bude dobré?

Růženka se ale nedá! Bude studovat latinu i řečtinu, němčinu i český jazyk, matematiku, zeměpis, dějepis i náboženství – stejně jako kluci. Bude s nimi chodit do kreslírny i na hudební výchovu.

Jen tělocvik pro slečny vhodný není. To by bylo, aby společně s chlapci pobíhaly někde na hřišti, houpaly se na kruzích, nebo dokonce předváděly kotrmelec! Růženka to nahradí tím, že bude dvakrát

týdně chodit do Sokola! A kotrmelec jí půjde dobře, na to zase její rodiče dbají. „V zdravém těle zdravý duch!“ říká s oblibou tatínek. Jednou se jí to bude hodit.

Už po prvním ročníku je jasné, že Růženka ve škole obstojí. A nejen obstojí! Brzy z ní bude premiantka. Na vysvědčení přinese domů samé *prospěla na výbornou*. Tatínek může být na svou holčičku pyšný.

„Výtečně, Vacková,“ pochválí ji jednou latinář profesor Tvrdý za překlad Horatia. A časem to přijmou i spolužáci, kteří se jinak *slečnám* ve třídě smějí za zády.

„Růžóó,“ slyší třeba Růženka, jak na ni při písemce šeptem volá kluk ze zadních lavic. Podle hlasu pozná Kájku Coufalíků. Jeho táta je ve Vyškově poštákem, ze syna ale chce mít nejmíň ministra. Jenže Kájovi to ve škole zrovna moc nejde.

„Jak se přeloží ta poslední věta?“ žebroní.

Růženka okamžik váhá, ozval se v ní smysl pro poctivost. Pak ale rychle načmárá na kousek papíru pár slov a po dvou dalších spolužácích pošle tahák do Karlovy lavice. Ještě že se Tvrdý celou dobu díval z okna!

„Slečno Vacková,“ zavolá si ji nicméně profesor o přestávce do kabinetu. Vypadá velmi přísně: „Nejsem slepý, to si prosím zapamatujte. Ten váš tahák jsem samozřejmě viděl. Příště bych vás už musel za takové jednání přísně potrestat!“ V Růžence by se v tu chvíli krve nedořezal.

„Teď jděte – a pozdravujte pana otce,“ říká nakonec latinář smířlivě. S doktorem Vackem si totiž občas příjemně posedí v Kojálu u červeného. Vacek je rovný chlap. A z jeho Růženky roste opravdu chytré děvče. Toho si zkrátka nemohl nevšimnout! A tak když už Růženka bere za kliku, zastaví ji.

„Chtěl jsem vám říct ještě jednu věc...“ Na chvilku se zadívá z okna. „Vím, že jste ten tahák poslala Coufalíkovi vlastně ze soucitu. Rozumím tomu, slabším se má pomáhat. Jenže ono to někdy dopadne právě naopak! Spolužák, kterému jste dneska pomohla, si zítra řekne – co bych se zbytečně mořil? Vždycky se najde nějaký dobrosrdečný hlupák, který to odpracuje za mne. Vy jste ho ve skutečnosti jen utvrdila v tom, že podvádět se *vyplatí*. Ne všichni jsou totiž tak poctiví jako vy, to časem poznáte. Příště si raději rozmyslete, *komu* stojí za to pomáhat.“

Profesor Tvrdý se konečně obrátil od okna a zadíval se na Růženku: „Přemýšlejte o tom, ano?“

Růženka byla tak překvapená, že se nezmohla ani na slovo. Takhle s ní ještě nikdo nemluvil. Ani tatínek.

Skoro na ně zapomněla! Až to dlouhé nedělní odpoledne ji napadlo, že někde leží, pečlivě zabalené do hedvábného papíru. Pršelo totiž, Sepluška s Vládou nemohli jít na procházku a doma s nimi nebylo k vydržení.

„Mně z vás snad praskne hlava,“ naříkala maminka a dávala si na čelo mokré obklady. Už třetí den měla migrénu.

„Nudí se,“ řekl tatínek a v jeho hlase bylo slyšet výčitku. Sám by potřeboval, aby byl v domě klid. Pracoval totiž na článku o hygienických poměrech ve svém okrese, už zítra ho musí poslat do brněnské redakce. Copak by se o děti nemohl konečně někdo postarat?! Co třeba Bětka? Pak si uvědomil, že Bětka má dnes volno a po dlouhé době odjela na návštěvu k rodičům.

„Já to snad nedopíšu,“ zlobil se.

Děti zatím litaly po celém bytě, vrískaly, až se najednou Vlád'a hlasitě rozbřečel.

„Baboček má bouli,“ přivedla Sepluška brášku za tatínkem doktorem. Ten měl v tu chvíli tisíc chutí dát jim oběma na zadek.

Vtom vešla do haly Růženka a nesla velkou krabici. „Víte co? Zahrajeme si divadlo!“ Děti rázem ztichly. I tatínek překvapeně pozoroval, jak Růženka z krabice jednu po druhé vytahuje loutky krále a princezny, rytíře, ježibaby a Jeníčka s Mařenkou, vodníka i Kašpárka s rolníčkami. Nakonec z hromady papíru vylovila černobílého pejska s vyplazeným jazykem. Děti na tu nádheru zíraly jak očarované!

„Páni,“ vydechl tatínek překvapeně. „Já na ně úplně zapomněl.“ – Tohle loutkové divadlo pořídil pro Růženku, když jí byly tři roky. Dokud byla malá, hrávali pro ni s maminkou doma pohádky právě v takových deštivých odpoledních, jako je to dnešní. Jenže to bylo ještě v Medřiči. Najednou mu to připadalo tak dávno...

Růženka zatím probírala dřevěné kulisy: má z nich stvořit královskou síň na hradě, tajemný les, dračí sluj, nebo venkovskou chalupu s pecí? Nakonec se rozhodla pro les. Cosi jí říkalo, že na začátku každé

divadelní hry má být *tajemství*. Zatím nevěděla, co vlastně bude hrát, to se ukáže časem. Teď musí hlavně zavěsit oponu, aby divadlo bylo kompletní. A najít zvoneček! Vzpomněla si na to rozčilení, jaké sama zažívala, když se na začátku představení ozvalo zvonění.

Jiřinka s Vládou, kterému doma bůhvíproč říkají Baboček, celou dobu seděli ani nedutali. A co teprve, když se opona rozhrnula a za ní se objevily stromy, divoká skaliska a vchod do jeskyně! Na scénu najednou vešly dvě loutkové děti, pravda ještě trochu nemotorně, Růženka se všechny ty provázky musí teprve naučit ovládat.

„Jeníčku, my jsme se asi ztratili,“ řekla Mařenka v puntíkatém šátečku. „Vylez na strom a podívej se, jestli někde nesvítí světýlko.“

A střapatý Jeníček nešikovně šplhal na nejbližší strom, jednu kuli su přitom dokonce povalil, to ale vůbec nevadilo. Všichni, i tatínek, se rázem ocitli v kouzelném světě, kde je možné úplně všechno – i to, že všechny postavy toho velkého dramatu o ztracených dětech, zlé ježibabě a její veselé smrti na lopatě mluví Růženčiným hlasem. Sepluška s Babočkem se hlasitě smáli, když chytré děti strkaly tu hloupou ježibabu do kamen.

„Aúúúú,“ naříkala přitom ježibaba. „Pusťte mne ven! To bolí! Já tu snad shořím!“

Vladimír zapomněl na bouli a chechtal se na celé kolo. Dokonce i maminka se přišla podívat, co se to v hale děje, a po chvíli si sundala z hlavy mokrý obklad.

„Ještě jednu pohádku,“ loudila Sepluška.

„A kterou?“ radila se Růženka s tatínkem.

„Tak tu o princezně a drakovi?“

„Nemáme draka!“ posteskla si Růženka.

„To nevádí, já nějakého seženu,“ napadlo tatínka a za chvíli ze staré krabice od bot vystříhl draka se třemi hlavami.

A znovu zazvonil zvoneček, zvedla se červená sametová opona a za ní byl stejný les jako dřív, jen z jeskyně vykukovaly ty tři dračí hlavy. Jedna přes druhou tatínkovým hlasem volaly:

„Já mám hlad! Chci jíst! Přineste mi k obědu princeznu...“

A za chvíli už byl večer, z návštěvy u rodičů se vrátila Bětka, rychle pro všechny přichystala večeři a spolu s maminkou, kterou jako zázrakem přestala bolet hlava, uložily děti do postele. Růženka zatím složila kulisy zpátky do krabice. Loutky znovu pečlivě zabalila do papíru,

i s tatínkovým drakem – ještě se bude hodit. Tatínek si posteskl: „Tak dneska už ten článek nejspíš nedopíšu,“ a najednou mu to vůbec nevadilo.

Na tohle deštivé odpoledne budou všichni dlouho vzpomínat. – A kdo ví, co se Babočkovi vybaví v té poslední chvíli, v drážďanské sekyrárně?

„Milostpaní,“ přiběhla to červnové ráno Bětka z trhu, oči navrch hlavy. „Takové neštěstí!“

„Co se stalo?“ polekala se maminka. Někoho snad ve městě přejelo auto? Občas tu některý řidič projede jako blázen! Nebo ještě hůř – splášili se snad koně? Hoří? Mohlo se něco stát ve škole?!

„Tak už proboha mluvte!“

„Prý zastřelili arcivévodu Ferdinanda! I s paní hraběnkou! V Sarajevě,“ vyhrkla Bětka. „Slyšela jsem to u řezníka, je toho plné město! Takové neštěstí!“

Maminka si oddychla. Jestli se nestalo nic horšího... Rakouska už beztak mají všichni plné zuby. Ferdinanda jí líto není, to spíš Žofie a jejich malých dětí. Teď jsou z nich sirotci.

„Jiřinko, Vlád'o, pojďte sem,“ zavolala skoro bezděčně. Oba si zrovna v hale hráli s novou stavebnicí, Sepluška bráškově pomáhala postavit z dřevěných kostek hrad. Cítila se náramně důležitě, v září už půjde do školy! Stavět kostky ji přesto pořád bavilo, a teď je maminka takhle ruší... Neochotně se zvedla:

„Co je?“ zeptala se otráveně.

Jindy by ji maminka za takovou hubatost napomenula, tentokrát však děti jen pohladila po hlavě:

„Ale nic, běžte si zase hrát,“ uklidnila se. – A vtom si vzpomněla, že už dávno měla být u švadleny, na zkoušce nového kostýmu. Chystají se o prázdninách s mužem na pár týdnů do Luhačovic a ona nemá co na sebe.

„Dejte vařit polévku, je tam to hrudí. A brambory,“ rychle udílela pokyny Bětce, co má připravit k obědu. „Já pak dodělám omáčku.“ To už si nasazovala klobouk.

„A dohlídněte na děti,“ řekla ještě a zavřela za sebou dveře. – Musí si pospíšet. Co je jí do nějakého Sarajeva?

Někdy v té době svolal ředitel českého gymnázia ve Vyškově František Teplý všechny žáky do auly a řekl jim vážným hlasem:

„Studenti! Právě jsme dostali zprávu, že v bosenském Sarajevě došlo k tragédii. Mladý srbský anarchist a Gavrilo Princip tam zastřelil Jejich Jasnosti pana arcivévodu Ferdinanda d'Este s chotí. Je to velké neštěstí pro celé mocnářství a osobně pro císaře.“ Ředitel na okamžik zaváhal, zda neměl říct *nejmilostivějšího* císaře, jenže on je český vlastenec... Císař musí stačit!

„Sluší se, aby náš ústav zaslal císařskému domu k této neblahé události kondolenci. Zde v aule budou zakrátko vystaveny archy, kam můžete připojit svůj podpis,“ pokračoval ředitel. „Věřím, že zde najdu podpisy vás všech,“ dodal důrazně.

Dobře totiž věděl, jaká hlavně mezi staršími studenty panuje nálada. Ve městě je pár mladých křiklounů, po pravdě řečeno – dobrodruhů a flákačů, kteří věčně vyvolávají nějaké nepokoje, což žákům vyšších ročníků náramně imponuje. On sám sice nemá Habsburky nijak v lásce, teď ale na útoky proti Vídni není ta pravá chvíle. Přece jen je třeba zachovat *dekorum*.

A tak studenti jdou husím pochodem kolem stolu, kam mezitím profesor dějepisu položil prázdné papíry, a jeden za druhým se na ně podepisují. I Růženka. Moc neví, co si o tom má myslet. Co si však o něčem takovém má myslet třináctileté děvče?

Zato tatínek toho dne u oběda vypadal ustaraně. Celou dobu mlčel, a to maminka s Bětkou uvařily koprovkou, kterou miloval!

„Dneska ve škole jsme podepisovali kondolenční archy, kvůli tomu atentátu v Sarajevu,“ řekla Růženka do ticha.

„To je dobře,“ odpověděl tatínek a maminka se po něm překvapeně podívala. Bohumil byl vždycky takový vlastenec, a teď bude Habsburky litovat? Tvářil se ale tak vážně, že si tu pichlavou poznámku, co měla už už na jazyku, raději odpustila.

„Tohle totiž nevěstí nic dobrého,“ dodal tatínek po chvíli. „Bůhví, co z toho vzejde...“

„Co by se mělo stát?“ nedalo to mamince.

„Vůbec bych se nedivil, kdyby začala válka.“

„Válka?“ vyjevila se maminka. Jaká válka? Válku nikdo z nich nepamatoval. Ta poslední byla – kdy vlastně? Před půl stoletím? Na válku si před pár lety hráli generálové v Medřiči, ale nikdo přece nevěřil, že ještě někdy bude *skutečná* válka!

„No, uvidíme,“ řekl tatínek a dojedl poslední sousta té výborné koprky, která se dneska mamince opravdu podařila. A on si ji vůbec nevychutnal.

To vše se odehrálo 29. června 1914, zpráva o sarajevském atentátu se totiž do Vyškova dostala až o den později. A *Vyškovský týdeník* o ní dokonce napíše až 3. července! Kromě toho také uvede, že „do buffetu při slavnosti Hané přispěla také pí. V. Albrechtová uzeným masem. V čísle předšlém byla nedopatřením vynechána.“ Ještě se připomíná, jak se vyrábějí šťávy ovocné a kdy bude výstava koní a hasičská slavnost.

„Vyškov je město pohrom,“ připomněla si najednou Růženka, co jí kdysi říkal tatínek...

A přitom 21. květen 1917 mohl být tak krásný den! Od rána svítilo slunce. – To by ovšem nesměla být Velká válka! Došlo totiž na tatínkova slova: od atentátu v Sarajevu neuplynulo ani pár týdnů, a válčila celá Evropa. Lidé si zprvu mysleli, že do švestek všechno skončí, a válka se vleče už třetím rokem...

A těch mrtvých! Není týden, aby se někde neobjevila zpráva v černém rámečku, ve které zarmoucení rodiče dávají na vědomost, že jejich milovaný syn Josef, Arnošt nebo Emanuel zahynul na frontě. Do konce války jich jen ve Vyškově bude na pět set.

A těch raněných!! Vždyť kvůli nim museli už na podzim čtrnáctého roku vyklidit vyškovské gymnázium, aby bylo kam ty ubožáky z fronty ukládat. Tam, kde stály školní lavice, jsou teď polní lůžka a na nich vojáci bez rukou a bez nohou, s těžkými průstřely nebo ovázanou hlavou. Belhají se po chodbách a skučí bolestí.

Studenti místo do školy chodí na nádraží vykládat vagony a při tělocviku je desátník cvičí ve vojenském pochodování a Rechts um a Links um! Kolik z nich už bylo za ty tři roky odvedeno! A dívky místo studia latiny štrikují pro vojáky nátepníčky, aby jim v té ruské zimě neomrzaly ruce. Zrovna tohle však Růženě moc nejde.

A té bídy kolem!!!

Naštěstí na rodinu vrchního lékaře Vacka válka nedoléhá tak těžce jako na jiné. Nikdo z jejich nejbližších není na frontě; maminka se tak nemusí trást, kdykoliv u dveří zazvoní pošťák s telegramem. Nouzi ale sdílí s ostatními. I Bětka stává dlouhé hodiny u kupce, u pekaře nebo

u řezníka a domů pak kolikrát přinese jen trochu krup nebo pár kostí na polívku. Válečný chleba je kyselý, dětem nechutná.

Ještěže doktorů je potřeba i v zázemí! I tam totiž pořád stonají lidé, z bídy, kterou přináší válka, dokonce víc než dřív. Dr. Vacek má plné ruce práce. Musí sloužit i za kolegy, kteří byli povoláni jako vojenští lékaři na frontu. Díky tomu se zato dostane i na venkov a od pacientů občas místo honoráře přiveze pár vajec, kousek másla, nebo dokonce šrůtek uzeného. Není to košer, říká si. Není! A když pak tyhle poklady předává mamince, má z toho pokaždé nepřijemný pocit. Jenže co na-
plat? Je zkrátka válka!

A k tomu teď ten požár! Vypukl 21. května po poledni v zadním traktu jednoho z domů na Velkém náměstí, kde zrovna Kateřina Konečná škvařila sádlo. Tajně, nejspíš ho taky koupila načerno. Jenže škvaření neuhlídala a obsah hrnce začal hořet. Za okamžik vzplály papírové tapety, pak i sama Kateřina – a do hodiny hořelo celé náměstí.

„Ještěže ten den foukalo na opačnou stranu,“ libovala si maminka. Jako z udělení se totiž ve chvíli, kdy Kateřině sádlo překypělo na rozpálená kamínka, zvedl silný vítr. Oheň se tak doslova rozletěl po střechách, zachvátil domy u Vyškovských, Schönhofů i Lorků, pak dokonce i radnici a zámek s pivovarem, panský dům i orlovnu. Padlo mu za oběť pět lidí a sedmašedesát domů. O přístřeší připravil téměř dvě stě rodin. Do Stromořadní ulice našťěstí nedorazil.

V prvních dnech po požáru tatínka doma skoro neviděli. Ve městě bylo tolik popálených a zraněných lidí, že nespál snad osmačtyřicet hodin. Všechny je bylo třeba ovázat, ošetřit a hlavně uklidnit, i strach přece zabíjí. A k tomu musel zajistit pitnou vodu a dát pozor, aby ne-dejbože nepropukla nějaká epidemie.

Domů se vrátil pokaždé jen na skok, *pro čistou košili*, jak říkal. Sotva se přitom stačil rychle umýt a oholit, poptat se, jak to zvládají, a pohladit Seplušku a Vládíka po hlavě. Na starší Růženku se jen unaveně usmál.

Ani maminka doma v prvních dnech moc nepobyla. I spolek Vlasta totiž pomáhal, kde to jen šlo. Nejvíc pochopitelně v městské nemocnici, tam byla zapotřebí každá ruka. Jen té cupaniny na obvazy, co se muselo udělat! Ve městě taky hned druhý den po požáru vznikla vývařovna pro ty, co přišli o střechu nad hlavou. Nabízeli v ní sice jen čaj, kroupovou polívku a válečný chleba s řepnou marmeládou, i tak před ní stály dlouhé fronty.

A bylo třeba, aby se někdo postaral o pomoc, která se přes veškerou válečnou bídu ve městě nahonem shromažďovala. Těm pohořelým totiž nezbylo vůbec nic! Lidé z dalekého okolí jim teď přiváželi ošacení, peřiny, židle i hrnce, byly toho plné žebříňáky. Nejdřív se všechno kupilo pod širým nebem, pak se starosta Venhuda dohodl s maminkou a dalšími dámami ze spolku, jak se s tím naloží.

„Hlavně je v tom třeba mít pořádek,“ naléhal starosta. „Veďte o všem řádnou dokumentaci. Spoléhám na vás, milostivá paní,“ loučil se s maminkou a ze zvyku, i uprostřed toho zmaru, políbil paní vrchní doktorové ruku.

„Buďte bez starostí, pane starosto,“ řekla maminka a hezky se na něho usmála. Večer pak sice sotva stála na nohou, zato byla konečně ve svém živlu. *Toto* bylo přece poslání, po kterém vždycky tak toužila! Tady konečně může být lidem *nápomocna*!

Jen kdyby pro to měli pochopení i doma...

„Milostpaní, a co mám jako uvařit dětem?“ ptala se třeba Bětko, když se maminka další den zase chystala z domu.

„Já nevím... Tak snad nějakou polévku, ne?“ odpovídala maminka netrpělivě.

„A jako z čeho?“

„Ve sklepě určitě zbylo ještě pár brambor, mrkev a cibule se tam taky nějaká najde. Přece si nějak poradíte, ne?“ odbyla maminka Bětku a pomyslela si, že je čím dál drzejší. Měla by si o tom vážně promluvit s Bohumilem. Teď na to ale nemá čas.

„Já mám větší starosti!“ řekla jen a byla zase pryč.

Tak větší starosti, ušklíbala se Bětko a rychle se ohlédla se po dětech. Seděly u okna a Sepluška četla bráškovy z pohádkové knížky. Baboček sice už taky začal chodit do školy, číst však ještě neuměl. Poslouchal pozorně a kreslil si u toho cosi na papír.

„Co to kreslíš,“ nakoukla mu Bětko přes rameno.

„Draka, jak plívá oheň,“ odpověděl Baboček. Z neumělé dračí tlamy na obrázku skutečně šlehaly rudé plameny a všude kolem bylo černé spáleniště.

Najednou Bětko něco sevřelo hrdlo. Raději půjde honem do sklepa pro těch pár posledních erteplí. Někde splašila i trošku sádla, sušené hříbky – a v poledne se Růženka, Jiřinka i Vláďa ládovali bramboračkou, jako by ani nebyla žádná válka a žádný požár. I tatínek si tentokrát rád přidal!

Nebyli by to ovšem tatínek s maminkou, aby se hned nepustili do organizování dobročinného koncertu na pomoc pohořelým. Čistý výtěžek z něj byl dvě stě korun, které tatínek rádně odevzdal v jejich prospěch. *Vyškovský týdeník* pak napsal: „*Poděkovat se sluší v první řadě všem váženým účinkujícím a dárcům přeplatků, zdejší správě Červeného kříže a zvláštní dík patří panu vrchnímu okresnímu lékaři Dru. Vackovi, který celé pořádání koncertu převzal a také zdařile provedl.*“

V tom zmatku prvních dní po katastrofě si nikdo vůbec nevšiml, že se Růženka na celé hodiny vytrácí z domu. Sama nevěděla proč, ale něco ji pořád táhlo k těm ruinám uprostřed města. Z výstavných domů, kolem kterých den co den chodila, náhle zbyly jen ohořelé zdi bez oken. Zčernalé střešní trámy se zhroutily dovnitř, k nebi čnely jen holé komíny...

Co jí to jen připomíná?

„Národu československému!

Nesmírná válka celého světa dostupuje svého vrcholu. V bolu a hrůzách stojí nepřehledné zástupy mužů a žen československých. V potocích tryskala a tryská na bojištích krev československá! Nespočetné hroby mrtvých jsou památníky ztrát národa československého.“

Po večeri tatínek vzrušeně předčítal z dopisu, který mu ten den přinesla pošta. Napsal mu ho přítel František, bývalý spolužák z pražské medicíny, který i po studiích zůstal v hlavním městě a teď tam pracuje na klinice.

„Nechtěli jsme a nechceme nežli žítí životem svobodným a samostatným, spravovati osudy své pod vlastní svrchovaností a budovati nepoutání a volní bytí svoje, jak o to usiluje každý uvědomělý národ po všem kulturním světě,“ psal František o setkání českých politiků, umělců, vědců, učitelů a dalších představitelů české inteligence, kteří se 13. dubna 1918 sešli v pražském Obecním domě.

„To je právo naše nejposvátnější, právo národní i mezinárodní, právo národa, jenž svou vzdělaností, svými silami mravními a svým rozvojem hospodářským s hrdostí se postavil prací svou do první řady demokratických národů světa! Taková je jednotná a svorná vůle národa!“

Tatínkovi se při těch slovech vzrušením třásl hlas. Ano, o tom přece snili jako studenti! O právu českého národa na vlastní důstojné místo

ve světě! – Kde se ale najednou vzal národ československý, napadlo ho bezděčně...

„Národe československý!

Shromáždili jsme se zde jako povolání zástupcové Tvoji... Zde stojíme! A v pevné, nezlomné důvěře v konečné vítězství nejsvětějších práv svých, v důvěře ve vítězství spravedlnosti, ve vítězství práva nad násilím, svobody nad porobou, demokracie nad výsadami, pravdy nad klamem, ve velikém rozhraní dějin světových zvedáme ruce své, a při drahé památce předků, před očima vzkříšeného národa a nad hroby padlých v mohutném souzvuku všech duší svých slibujeme dnes a pro všechnu budoucnost:

Zůstaneme, kde jsme stanuli!

Věrní v práci, věrní v zápasech, věrní v utrpení, věrní až do hrobu! Vytrváme, dokud nezvítězíme! Vytrváme, až pozdravíme samostatnost svého národa! Zdráv buď národe československý! Zůstávej ratolestí rostoucí, přijdiž čas Tvůj! Rostiž a zkvětej svobodný ve vlastech svých a ve volné bratrské rodině národů světa pro štěstí svoje i pro blaho příštího osvobozeného lidstva!“ dočetl tatínek text Národní přísahy českých spisovatelů, kterou mu Franta opsal, a otřel si oči. Chvilku trvalo, než mohl pokračovat:

„Stáli jsme dojati a mnozí se neubránili slzám, když slavný spisovatel náš Mistr Alois Jirásek přísahu přečetl,“ psal František tatínkovi. A vzletně se rozepsal o tom, kdo onoho 13. dubna 1918 do Obecního domu přišel. Byli tam nejen ti, kdo už v květnu roku 1917 podepsali Manifest českých spisovatelů, ale i všichni, které tak nadzdvihl výrok rakouského ministra zahraničí hraběte Czernina o zrádcích v českém národě:

„Bídny, ubohý Masaryk není jediný svého druhu, jsou takoví Masarykové také uvnitř hranic mocnářství. Apeluji na všechny, kdož chtějí brzký a čestný konec války, aby se semkli a společně vedli boj proti velezradě!“ hlásal Czernin. Rozčílilo ho, že tomu profesůrkovi se daří přesvědčit Američany, Francouze i Brity, že habsburské mocnářství je třeba rozbit. Teď je ke všemu v Rusku a organizuje tam legie! Potomek starého českého šlechtického rodu cítil, jak se ta důmyslná stavba mnohonárodní říše čím dál víc hroutí. Je to jen otázka času, než se sesype docela.

V jídelně u Vacků se mezitím setmělo, přesto nikoho nenapadlo rozsvítit lampu. Tatínek, maminka i Růženka dlouho mlčeli. Byla to výjimečná chvíle, kdy se tu takhle sešli společně.

„Jak myslíš, že to celé dopadne, Bohumile?“ zeptala se nakonec maminka a v hlase měla obavy. Bezstarostnost, s jakou před pouhými čtyřmi roky přijala sarajevský atentát, byla dávno pryč. Zestárla, kolem očí a úst teď měla vrásky.

„Rakousko se musí položit,“ řekl tatínek rozhodně. Místo dojetí, kterému na chvilku podlehl, pocítil náhle příliv energie. „Musím Frantovi hned odepsat,“ vyskočil od stolu. Tady je pro ně, poctivé Čechy a vlastence, konečně ta pravá příležitost! „Škoda, že nejsme v Praze! Nebo alespoň v Brně...“, povzdechl si ještě.

Růženka celou dobu nepromluvila. Cítila velký zmatek: na jednu stranu byla pyšná na to, že tu mohla sedět s rodiči a poslouchat, co se děje *tam*, v tom velkém světě! I ona cítila, že se blíží nějaká změna, a ráda by byla u toho. Současně ale měla trápení...

Dne 23. dubna 1918 si napíše do deníku: Právě je mi sedmnáct let!

Ale ví o tom i ON?

Jeho jméno by nikdy neprozradila. NIKDY! Jenže sotva dýchá, když ho vidí vcházet do třídy, nebo když ji dokonce vyvolá k tabuli. V tu chvíli mívá Růženka v hlavě úplně prázdno, neví snad ani to, jak se jmenuje.

„Co je to s vámi, Vacková?“ ptá se ON nespokojeně. Taková to byla skvělá studentka, a najednou tohle?

„Dnes vám musím dát sotva dostatečnou...“ Třída úžasem zahučí.

A teprve když je sama, Růženka se konečně rozpláče. „Co mám dělat? Co s tím mám proboha dělat?!“

„Co je to s tebou?“ ptá se i tatínek, když se po čase podívá na Růženčiny známky.

„Já nevím,“ řekne mu Růženka poctivě, protože opravdu neví.

Jak má tatínkovi říct, že se jí v noci zdají divoké sny a že se ráno budí celá zpocená? A že to první, co pak pocítí, je bolest? Jako by se jí najednou na vnitřnosti vrhly zdivočelé kočky! Tu drásavou bolest cítí až v konečcích prstů.

Přitom by ji nevyměnila za nic na světě!

Je to to, co si myslí?!

To, o čem se píše v dívčích románech, kterým se vždycky jenom smála?

To, o čem si její spolužačky špitají o přestávkách a tak pitomě se u toho hihňají?

To snad ne!!

Koncem května je ten, o kterém se jí zdá, povolán na frontu. A už o týden později škola na jeho památku vyvěšuje černou vlajku!

„Stalo se to hned při prvním útoku, do kterého váš profesor tak hrdinně šel,“ řekne ředitel Teplý, když znovu svolá studenty, tentokrát na dvůr. V aule gymnázia dosud leží ti váleční lazaři. Budou tam ostatně ležet až do prosince roku 1918, zůstanou po nich jen štěnice...

„Kolega dějepisář zde vystaví kondolenční archy, které pak předáme pozůstalým, rodině pana profesora...,“ dodává ředitel Teplý.

V tu chvíli musí Růženka ze dvora utéct. Stačí tak tak doběhnout na záchodky v prvním patře a pak zvrací a zvrací – i když už dávno nemá co. Nakonec se úplně vyčerpaná sesune vedle záchodu na zem a jen nepřítomně zírá před sebe.

„Co je s tebou, Růžo,“ ptají se spolužáci, když se mezi ně konečně vrátí. Je úplně bledá a třesou se jí nohy.

„Nic, jen se mi udělalo zle,“ vymlouvá se třídní premiantka a dovolí se, zda by dnes mohla odejít z vyučování mimořádně dřív.

„Ovšem,“ řekne rozpačitě třídní profesor. S dívkami na gymnáziu je to podle něj věčná potíž. Nikdy pořádně neví, jak se má zachovat, když ho žádají o svolení odejít dřív ze školy. S kluky je to jednoduché, ty by seřval. Ale slečny? Tyhle moderní zásady koedukovaného školství by nejraději zrušil! K čemu to celé povede?!

„A nemá vás, Vacková, někdo doprovodit?“

„Ne, díky, pane profesore. Já to zvládnu...“

A Růženka konečně vyběhne ze školy. Domů do Stromořadní ulice by to měla jen pár kroků, domov je ale to poslední místo, kam by teď chtěla jít! Vysvětlovat matce, proč odešla dřív ze školy? Místo toho se vydá na opačnou stranu, ke kapucínské kapli. Už tam dlouho nebyla. Snad od toho loňského požáru...

Znovu vezme za ohmatanou kliku, opře se do těžkých dveří a ty se skřípěním starých pantů otevřou. Uvnitř už je povědomé přítmí a vůně spáleného vosku – a hlavně ticho! Růženka si sedne do lavice a chvilku čeká.

A ono to zase přijde. Ten závan...

Růžence začnou téct slzy, docela tiše, samy od sebe. Vůbec neví, jestli tu sedí pár minut nebo hodinu, čas přestal existovat. A když se zvedne, má v sobě klid, jaký už dávno nepamatuje.

Tentokrát se jí doma naštěstí nikdo rozzlobeně nezeptá, kde zase byla... Tatínek je v ordinaci, maminka nejspíš někde něco důležitého organizuje, jen Bětko před ni postaví talíř s obědem.

„Nezlob se, Bětko, já ale nebudu jíst,“ vymluví se Růženka a Bětko neprotestuje. Sama vidí, že se Růženka sotva drží.

„Co se stalo?“ ptá se opatrně.

Růženka chvilku mlčí, pak se ale znovu rozpláče: „Jeden náš profesor padl na frontě. Dnes nám to řekli...“ A najednou není k utišení.

„Neboj, to zase přejde,“ pokouší se Bětko uklidnit to zoufalé děvčátko, které jen náhodou vypadá jako velká slečna.

„To přejde...“

A rodí se další a další! Nikdo je nespočítá.

Byli tu vždycky? A vždycky budou?

Proč?!

Taková sláva! I zprávy o vzniku samostatného Československa dorazily do Vyškova se zpožděním, co ale znamená den nebo dva, když se naplňuje historie?

A o nic menšího tu přece nešlo, ne?

Budou projevy, zdravice a vyzvánění zvonů, zahraje dechovka a zapěje i sbor učitelů. Budou se strhávat cedule, které patřily starému nenáviděnému mocnářství, a vyvěšovat nové vlajky. Lidé se budou objímat, smát a věřit tomu, že všechno zlé mají už jednou provždy za sebou. Večer zamíří do místních hostinců, aby tu velkou radost společně zapili.

„Sláva! Ať žije Karel Kramář,“ zvolá vyškovský starosta Dr. Jan Venhuda, který je mu tak podobný! Ať žijí Alois Rašín, Antonín Švehla nebo František Soukup! Někdo si vzpomene i na profesora Masaryka.

„A kdo je to ten Beneš?“ budou se ptát jeden druhého.

„Mimořádná osobnost,“ shodnou se všichni, když se dozvědí, jak obrovskou práci *organisační* vykonal TGM za války v zahraničí. Kolik toho jen nacestoval a jaké musel mít kontakty! Kde všude pro myšlen-

ku nového státu získal podporu! Před lidmi, kteří ještě nedávno od-
daně zpívali „*Zachovej nám, Hospodine*“, náhle defilovala jména cizích
státníků, prezidentů, premiérů a ministrů, slavných novinářů a spi-
sovatelů, světově uznávaných umělců i vědců, které se Masarykovi
podařilo přesvědčit o tom, že na troskách starého Rakouska je třeba
vybudovat nové, moderní státy národní...

„A ke všemu je i fešák,“ říkaly si mezi sebou dámy. „Ta ušlechtilá
hlava a to držení těla! Ta elegance!“ – Nadšení náhle nemělo hranic.
Když se *prezident Osvoboditel* v prosinci roku 1918 konečně vrátil z exilu,
vítaly ho v pražských ulicích desítky tisíc lidí. Studenti by ho z nádraží
do parlamentu nejraději nesli na ramenou!

Kdo by si v takové chvíli vzpomněl, že týž Masaryk byl ještě před
pár lety považován za největšího nepřítele českého národa!? Že mu tu
spílali do nevlastenců a odrodilců jen proto, že poukázal na nepravost
Rukopisů? Že ho nenáviděli za to, že hájil *židáka* Hilsnera před zfanati-
zovaným davem českých antisemitů?

To vše budiž zapomenuto, je tu přece nový začátek! Pravda vítězí!

Tak to samozřejmě vnímala i Růženka. I na ni se přeneslo to obrov-
ské nadšení, naděje, étos a sebevědomí, které vznik Československa
vyvolal. I ona bude s ostatními studenty gymnázia zpívat *Kde domov
můj* a stejně jako jim potečou i jí po tvářích slzy dojetí.

„Studenti,“ řekne jim v aule ředitel Teplý vzrušeným hlasem, „stu-
denti! Zažíváme historický okamžik, kdy se český národ znovu ujímá
vlády věcí svých. Buďte na to hrdi! – Kolega dějepisář nyní připraví
archy se zdravicí, na které se všichni podepíšeme. Budou zaslány do
Prahy našim vůdcům!“

Ozval se v tu chvíli jediný varovný hlas? A pokud ano, slyšel by ho
vůbec někdo?

Někdy v těch dnech se vrátila Bětka z návštěvy u příbuzných celá ma-
látná a rozlámaná. Do večera ji prudce rozbolela hlava, dostala vysoké
horečky a v noci začala blouznit.

„Je to zlé,“ řekl tatínek ustaraně, když Bětku prohlédl. „Moc zlé!“

„Chřipka?“ zeptala se maminka vyděšeně. Ta strašná nemoc, špa-
nělská chřipka, si teď brala víc životů než dlouhá válka. A nejvíc na ni
dopláceli mladí, silní lidé. A děti!

Tatínek jen přikývl: „Musíme ji odvézt pryč! Co nejrychleji!“ zašeptá.

A vrchní okresní lékař Bohumil Vacek ještě téže noci zajistil, aby služebná Alžběta K. byla sanitním vozem převezena do infekční nemocnice, kterou ve Vyškově sám zřídil. Když se ráno děti probudí, bude už pryč.

„Co je s Bětkou?“ budou se ptát, když jim snídani místo ní chystá maminka. Růženka si zároveň všimne, že má kruhy pod očima a je celá nevyspalá. „Bětka bude pár dní v nemocnici,“ řekne místo ní tatínek. „Nebylo jí dobře, musí si trochu odpočinout.“

„A můžeme se za ní jít kouknout?“ volají Sepluška s Babočkem jeden přes druhého. „Já jí nakreslím obrázek,“ chlubí se Vladimír.

„Ted' ne, možná později,“ odpoví tatínek vyhyčbavě. A stejně tak uhne pohledem, když se na něho Růženka tázavě podívá. To snad ne, napadne ji a vyděsí ji to.

Bětka se už domů nevrátila. Zemřela třetí den ve vyškovské nemocnici.

„Vy jste ji tam nechali samotnou!“ vzlyká Růženka, když tatínek tu smutnou zprávu přinese domů. Růženka přitom skoro křičí, je to poprvé, co se proti tatínkovi postavila.

„Ne tak nahlas, ať to neslyší děti,“ prosí ji tatínek a skoro přitom šeptá. „Co jsem mohl dělat jiného? Mohla vás přece nakazit!“

Na to Růženka nemá odpověď. A tak raději uteče do svého pokoje.

Jen o pár měsíců později maminka opět dohlíží na to, jak se balí její vyškovská domácnost.

„Vezměte ještě ty tři bedny vzadu. A na ten koš dejte zvlášť velký pozor! Je v něm křišťálový lustr,“ diriguje opět partu mužských, kteří vše nakládají na vůz. I tentokrát je čeká cesta za lepším. Stěhují se do Brna, tatínek byl jmenován zemským zdravotním referentem pro Moravu.

Jen ty broušené sklenice pomáhá mamince balit nová služka, Mára.

„Buďte proboha trochu opatrnější,“ zlobí se maminka, když Máře jedna sklenice upadne a rozbije se. Kdyby tu tak byla Bětko, napadne ještě maminku. Té by se něco takového nestalo! Ale co naplat? Život jde dál.

Brno

Zelný trh, pak ta úzká ulička se schody na Petrov, Špilberk, po Údolní a České ke Svatému Jakubovi a nakonec k divadlu. Tam se Růžena vyznala celkem rychle. Horší to už bylo v Pisárkách, Židenicích nebo na Lesné. Za ten jediný rok, co v Brně prožila, se tam vůbec nedostala. Maturitní ročník na brněnském gymnáziu znamenal hlavně školu, školu a zase školu.

To se ví, zpočátku z ní měla trochu strach. Obstojí v konkurenci s rodilými Brňany? Nebudou její znalosti z provinčního Vyškova ostatním k smíchu? – Brzy se ukázalo, že vůbec ne. Po letech v dopise tatínkovi napíše: *Jednou, to už bylo v oktávě v Brně, při filosofii se ptal prof. Kozlovský třídy, kdo je nejsilnější osobnost ve třídě. Díval se vytrvale na mne a já ze strachu, aby se to nepoznalo, jsem honem jmenovala dva spolužáky. Moc to nepomohlo – ale měl jsi, tati, také vždycky takovou vnitřní potřebu mimikry? Splynout s prostředím – a přitom Tě to vždycky nějak vyvrhlo?*

Bude to právě profesor Kozlovský, kdo dá studentům za úkol, aby přemýšleli nad Horatiovým výrokem „odi profanum vulgus – et arceo“ (nenávidím sprostý lid a držím se zpátky)? To se ví, demokraticky smýšlející studentka s Horatiem souhlasit nemůže. Pochopí ho až tam...

V Brně si samozřejmě nemohla nevšimnout jedné věci. I ve Vyškově žili Němci, jak by ne. Růženka se s nimi ale vídala málo. Škola, přátelé, sousedé – ti všichni byli Češi a hrdě se k tomu hlásili. Zato Brno bylo Němců plné! Němčina běžně zněla v ulicích, obchodech, kavárnách i v tramvajích.

„Nepleť se, polovina z těch Němců jsou Židé,“ řekl jí tatínek, když se

spolu zase jednou procházeli v Tyršových sadech.

„A proč nemluví česky?“ divila se Růženka.

„Bůhví, možná z pudu sebezáchovy... Němci se jim asi zdáli silnější. Kdo se cítí ohrožený, ten se vždycky raději přimkne k vítězům. A Češi pro ně byli příliš nejistá karta.“

„Jenže teď tu přece máme Československo!“ zlobila se Růženka.

„Ano, ale...“, zaváhal tatínek.

„Jaké ale?!“ V Růžence se bouřil její patriotismus.

„Není to tak jednoduché, jak myslíš...“

Růženka se zarazila. Takhle tatínek dřív nemluvil. Copak ten velký vlastenec, který vždy hájil Čechy proti Němcům, bude teď otáčet?

„Opravdu to není jednoduché“, pokračoval tatínek zamyšleně. „Je tu víc problémů, než jsme všichni čekali. Víš přece, co se dělo na Těšínsku a teď i na Slovensku! Všude musíme hájit své hranice a přitom nám chybí vojáci. Legionáři jsou pořád ještě na cestě z Ruska a dobrovolníci to sami nezachrání. Války nevyhrává nadšení, ale zbraně a uhlí. A ty my zrovna nemáme. Bůhví, jak to dopadne...“

„Přece existují nějaké dohody! Pařížská smlouva, ne?“ Růženka byla pyšná na to, že se v té složité situaci trochu vyzná. Tatínkovy noviny četla skoro denně a taky se spolužáky na gymnáziu o všem pořád dokola debatovali. Jenže v novinách stále převládalo nadšení nad vznikem samostatného státu, pochybnosti si nikdo nepřipouštěl.

„Jistě, jenomže smlouva je jedna věc a realita může být docela jiná. Myslíš, že by se Spojenci kvůli nám nechali zatáhnout do další války? Jen proto, aby hájili hranice státečku někde na východě Evropy? My se budeme muset o sebe postarat sami. A to nebude snadné...“, přemýšlel tatínek nahlas. Růženka ani nedutala.

„A se zdejšími Němci je to stejné. Masaryk jim slíbil autonomii, a místo toho se jim teď zabírají pozemky. Všude se dosazuje česká správa a četníci. Samozřejmě, mladý stát se musí bránit, to je jasné. Ale myslíš si, že oni pak budou z našeho Československa nadšení? Vůbec ne! A k tomu ta bída. Je rok po válce, a pořád se z ní nemůžeme dostat. Bojím se, že se to jednou všechno nastrádá...“

„Grüss Gott“, pozdravil v tu chvíli tatínka menší korpulentní pán a uctivě zvedl klobouk. Všechno na něm bylo kulaté, plešatá hlava, červené tváře i cvikr. Malá očka za nablýskanými skly zářila už z dálky radostí.

„Grüss Gott, Herr Leibowitz“, odpověděl stejně radostně tatínek.